

وہ نام خواہی ک نامیش نیہن

ئاورى ئارگا

(آتس آتشگاه)

شيعرهيل كوردى

حامى نيكبه خت عه بدوله لىكى

انتشارات زانا (۱۳۹۳)

سرشناسه: نیکبخت عبدالملکی، حامی، ۱۳۷۵-
عنوان و نام پدیدآور: ناوری نارگا: آتش آتشگاه/حامی نیکبخت عهبدولمهلیکی
مشخصات نشر: ایلام: انتشارات زانا، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری: ۱۲۰ص.
شابک: ۷-۵۲-۶۴۰۶-۶۰۰-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی: فیپا
یادداشت: کردی.
عنوان دیگر: آتش آتشگاه
موضوع: شعر اورامانی — قرن ۱۴
موضوع: شعر اورامانی — قرن ۱۴ — ترجمه شده به فارسی
رده بندی کنگره: ۱۳۹۳ ن۹۸۴۳/الف / PIR ۳۲۵۶
رده بندی دیویی: ۸۹۹/۱
شماره کتابشناسی ملی: ۳۷۴۹۰۵۹

ناوری نارگا

(آتش آتشگاه)

حامی نیکبخت عبدالملکی

شابک: ۷-۵۲-۶۴۰۶-۶۰۰-۹۷۸

طرح جلد: محمدرضا عشقی

نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۴

قیمت: ۶۰۰۰۰ ریال

شمارگان: ۱۰۰۰

نشانی ناشر: ایلام، خیابان عاشورا، کوچه ی سوم. تلفن: ۰۹۱۸۳۴۱۲۴۵۴

پیشکش وه فهرهه‌نگ و زوان کوردی ئیلم
«ئیل ئه‌ومه‌ئیکی»
وه کناچووهم
«هیلاو»
ک بیه‌ش چراخ یانه‌مه‌ن و دیه‌ش شیعر و ته‌رانه‌م

وه کوردی واتم قسه‌ئ عشق و دهره
تا نه‌واچان کورد دهره‌ش چ ویر به‌رد
وه کوردی نالایم چ داخ و دهره‌م
وه خه‌م و شادیم کوردیم نه‌غمه‌ که‌رد

راهنمای نگارش و خوانش کُردی

معادل فارسی و کاربرد	حرف کُردی
فتحه َ : ئهرا (چرا؟ برای)، وهپ (گلیم)	ه - ە
ضمه ُ : ئوردهک (اردک)	و
ا (آ) : ئاگر (آتش)	ا (ئا)
و(او) : ئووخه‌ی (آسایش)	وو (ئوو)
ی (ای) : ئیلام (ایلام)	ی (ئی)
ئ (ئی) : ئیره (این جا)، شئیر (شیر درنده)	ئ (ئی)
با صدایی بین «و» و «ی» خون (خون)	ق
«ر» مشدد کُردی؛ کهپ (ناشنوا)	پ
لام فخیم کُردی؛ کهل (بزکوهی)	ل
فای کُردی؛ گف (زلف، موی انبوه)	ف
ت، ط	ت
ز، ظ، ض، ذ	ز
س، ص، ث	س
ه، ح	ه
همزه (ء)، ع	ء (ئ، ئ)
حرف مشدد تکرار می‌شود؛ مثال: مللهت (ملت)	«تشدید»
نقش‌نمای اضافه یا کسره معمولاً نوشته نمی‌شود	«کسره»
واو عطف به صورت «و» منعکس می‌شود؛ من و تو	«واو عطف»
بقیه‌ی حروف، به صورت معمول و متعارف نوشته و خوانده می‌شوند	

فهرست

چند اشاره.....	۹
پیشه کی.....	۱۳
پیش گفتار.....	۲۱
واته ی وه رینه.....	۳۰
سیا و چه مانه.....	۳۳
چواردانه یی.....	۵۹
گوتاره ییل دل.....	۸۳
سو و گره ییل دل.....	۱۱۱

چند اشاره:

- ✓ زبان سروده‌های این مجموعه به گویشِ کُردی ایلِ عبدالملکی است که می‌توان آن را از خانواده‌ی گویش‌های هورامی بشمار آورد. ایل عبدالملکی اکنون در چند نقطه‌ی کشور سکونت دارند که از نقاط متمرکز جمعیتی آن‌ها می‌توان **چهار قلعه عبدالملکی** در حوزه شمالی **بهشهر مازندران**، **قلعه عبدالملکی** در **قروه کردستان**، **روستای زانجه** در **تویسرکان همدان** و بگونه‌ی پراکنده در **کرمانشاه**، **کنگاور** و چند نقطه‌ی دیگر را نام برد که همگی به این گویش سخن می‌گویند و از بخت بلند به همت ستودنی گذشتگان فهیم‌شان همچنان فرزندان امروزی‌شان هم به این گویش ناز زبان باز می‌کنند.
- ✓ در برخی موارد بنا به نیاز شعری از دو تلفظ رایج یک واژه در میان گویشوران این زبان بهره برده شده است که به نمونه‌هایی همچون (مش و منش، باچه و بواچه، بانه و بوانه و ...) می‌توان اشاره نمود و نیز در چند مورد برخی واژگان هم‌ریشه را با تلفظ دیگر گویش‌های کُردی بکار گرفته‌ام.
- ✓ این مجموعه کمینه برای کُردهای عبدالملکی ساکن در شمال کشور (مازندران) نخستین مجموعه‌ای است که بگونه‌ی کاملاً کُردی چاپ می‌شود و نیز نخستین بار است که در این منطقه نوشتار با آداب نوشتاری

گُردی ارائه می‌شود، باشد که در آینده‌ی نزدیک همه‌ی فرزندان گُرد در این منطقه با این آداب نوشتاری آشنایی کامل یابند و نسل‌های پسین ما گُردی را روان بخوانند و روان بنویسند، اما چون این گام نخستین بوده تمامی سروده‌ها یکبار با آداب نوشتاری گُردی و یکبار هم با آداب نوشتاری پارسی نوشته شده است، آداب نوشتاری پارسی در زیر یکایک مصراع‌ها قرار گرفته و در این نوشتار برای بهتر و بیشتر خوانا بودن واژگان تا جای ممکن نشانه‌گذاری انجام گرفته است همچنین برگردان پارسی سروده‌ها را نیز پس از نشانه‌ی (/) در کنار آداب نوشتاری پارسی مصراع‌ها افزوده‌ام که خوانندگان بتوانند تا اندازه‌ای ارتباط کامل‌تری با مفهوم سروده‌ها داشته باشند هر چند که در برگردان پارسی تا جای ممکن تنها چم (معنی) واژگانی انجام پذیرفته است و نیز امیدوارم و برآتم تا در آینده‌ای نزدیک لوح فشرده‌ی صوتی این مجموعه را در اختیار خوانندگان قرار دهم تا از این گُذر بتوانم برای در دسترس بودن و خوانش درست و دقیق‌تر این سروده‌ها امکان بیشتر و بهتری فراهم سازم. بهنگام است که برای دوستداران فرهنگ و زبان گُردی به چند مرجع اینترنتی برای فراگیری «زبان و نوشتار گُردی» اشاره کنم:

۱. «آموزش زبان گُردی» نوشته سید محمد سینا احمدی (ریبوار).
  ۲. «آموزش خواندن و نوشتن زبان گُردی» تألیف مصطفی ایلخانی‌زاده.
  ۳. وبلاگ «ئیلام ئاسو/ ایلام آسو» با مدیریت جناب ظاهر سارایی.
- ✓ بر این مجموعه پیش‌گفتاری به پارسی نگاشته شده که تا ناگُرد زبانان هم با خواندن آن از این مجموعه دیدگاهی بیابند و نیز

پیش‌گفتاری به زبان گُردی با عنوان «**واتهئ وه‌رینه**» در پی آن آمده تا برای دغدغه‌هایم با هم‌زبانانم همدلی کنم. سروده‌های این مجموعه در چارچوب کلاسیک و کهن سروده شده‌اند و تنها یک شعر نو در این مجموعه گنجانده شده است با نام «**ئه‌ورئ پر وه‌شن**» که سروده‌ای در ستایش دُرَدانه‌ی آواز ایران و گُرد استاد «شهرام ناظری» است.

✓ بی‌هیچ ادعایی نیک می‌دانم که این مجموعه دوران خامی را در افق شعر پخته، سنجیده و روان گُردی عبدالملکی سپری می‌کند اما از نگاه شعری از آن رو به چاپ آن جسارت می‌ورزم که با رهنمودهای بزرگان، برجسته‌گان و خوانندگان جدی شعر بویژه شعر گُردی این خامی را از کوره‌ی نقد و تجربه پخته برآرم و اندک طبع خدادادی را به آموزه‌های استادان و بزرگان این فن پیروانم. به هر روی هر نکته و نقدی را مشتاقانه و بجان خریدارم و پیشاپیش وامدار مهر و شاگردپروری همه‌ی اساتید و خوانندگان ارجمند هستم.

✓ حق لطف آشنایی و دیدار بزرگان و برجسته‌گان شعر و ادب گُردی «**ماموستا امین گردیگلانی**»، «**ماموستا جلیل آهنگر نژاد**»، «**ماموستا علی‌الفتی**»، «**ماموستا ظاهر سارایی**» و نیز دیگر دوستان هنرمند و هنردوست‌ام در آن دیار دیرین و شیرین را به سر حد فهم و توان حق گزارم و همراهی بی‌منت دوست نازنینم

گرامی مهربان مهندس «کاک داوود بدیعی» را سپاسی دو چندان دارم.

✓ گزافه نیست اگر بگویم شوق به فرجام رساندن این مجموعه را مرهون تشویق و ترغیب خانواده که خون نژاده‌خواهی را در رگ و پیوند اندیشه‌ی من جاری نمودند و یکایک دوستان اهل دل و فرهنگ‌دوست و نژاده‌خواه عبدالملکی خود بوده و هستم که نامشان را به سربلندی در خاطر دارم و نیز سپاسگذارم از برادر همسرم جناب **دکتر حسین شمس‌آبادی** که در هر مرحله‌ای نیاز احساس شد با راهنمایی‌های ارزشمند خود راهگشایی نمودند. آرزومند تندرستی و سرفرازی همه‌ی این نازنینانم که سایه‌ی مهرشان بر سر من برقرار بماند.

✓ در روی ممکن از خوانندگان خواهشمندم نقد و دیدگاه خود را نسبت به این مجموعه با پُست الکترونیکی hilaw.siachamanah@gmail.com در میان بگذارند. پیشاپیش از حوصله‌ی فراختان سپاسگزارم.

حامی نیکبخت عبدالملکی

امرداد ۱۳۹۳

پیشہ کی

ئەدەبى كوردى ئە گەرچى لە درىژايى ميژوودا زياتر ژىرچەپۆكە بوو و مەوداى نووسين و گەشە كردنى پىنە دراو، يان بەرلە دەسەلاتەكان سەنعەتى چاپ نەبوو، يان لانيكەم گەلى كورد لىي بىبەش بوو، ئەدەبە كەمان بە شيوەى زارەكى و سينگ بە سينگ ھەورازەكانى ميژووى بريو و ويژە و زمان و كەلتور و زۆرىەى داب و نەرىتە كانمانى لە جانتاى خۆيدا ھەلگرتوو و ھەتا ئەم سەردەمەى ھىناو و زمان و فەرھەنگەمانى لە مردن پرزگار كردوو، ئىستاش بە خۆشيبەو دەتوانين بلين خاوەنى يەك كە لە فەرھەنگ و ئەدەبە گەشەدار و دەولە مەندەكانى رۆژھەلاتى ناو پرستين و لە چا و ئەو ھەميشە زمانە كەمان لە ژىر زەبروزەنگ و ھەرەشەدا بوو، تەنانەت گەلە كەمان بە رۆح و جەستەش ئەو ستم و ئازار و تەبعيزانەى چىشتوو، بەلام كۆلى نەداو و زمان و فەرھەنگ و تۆرە و نەرىتەكانى خۆى لە نىو دلى خۆيدا ھەشارداو و پاراستوو، خۆشى باوھشى چىا سەركەش و خۆپراگرەكانى كوردستانى كردۆتە دالە و مەتەريز و ھەواى پاك و بىگەردى شاخە بەرزەكان وى راھىناو سەربەرزانە بژى و ھەميشە بەرزەفر و بەرزەمژ بىت و لە ھەمبەر ھىچ كەندوكۆسپ و لىقەومان و دەربەدەرى و چارەپەشيبە كدا و رە بەرنەدات و سەر بۆ ھىچ زالم و زۆردارىك دانەنەوئىنى و سەربەرزانە بژى.

زمانی کوردی زمانیکی دهۆله مهنده و فره زاراویه و رازی مانه وه و خۆراگریشی لهو فره زاراویهیه دایه. له نیو زاراوه کوردیهه کاندایا زاراوهی هه ورامی بیگومان یه کیک له زاراوه دهۆله مهنده کانه و دهیان شاعیری گه وری کورد بهو زاراویه شیعریان نووسیوه و میژووی گه له که مان شانازیان پیوه ده کات. زاراوهی هه ورامی هه موومان ده زانین زاراویه کی ره سه ن و زهنگینه و دایکی زمانی کوردیهه. زاراویه که شاعیری وه که مهوله وی و بیسارانی و میرزا قادی پاوهی و سهیدی و ... هتد له هه ناویهه سه ریان هه لدا بی، دلنیام هه میسه نه مر و زیندوو ده مینیته وه. له درێژی میژووشدا هه ورامان نیشانی داوه چهنده دایکیکی سه ره ره ز و رووسوره و وه ک چیا به ره زه کانی خۆی خۆراگر و پاک و خاوین و بیگه رده. له م چاخه شدا دهیان شاعیری به هه ست و ده وه ست لهو زاراویه دا هه لکه وتوون و ناهیلن ئه و سه رچاوه زولا له وشک بکات. بۆیه له شیعریکا گوتومه:

باوه شی دایکییه هانا ده می تهنگانه منال

بۆ نه جاتیش گه لی کورد چاوی له هه ورامانه

هه ر وه ک با سم کرد ئه و پاکی و ره سه نایه تییه ی زاراوه ی هه ورامی به رادهیه که که عیلیکی وه ک عه بدوله لکی دوا ی چه ند سه ده دوو خرا نه وه له خاکی باب و با پیران، له غه ربی و له دووره ولاتی زمان و فرههنگی خۆیان پاراستوو و له دهقه ریکی چکۆله ی ناوچه ی مازه نده راندا که سه . چوار گوندن، توانیویه نه کوردستانیکی جوان و خنجیلانه ساز بکه ن و له چوارچیوه ی ئه و خا که سه ره سه وه دا ریشه ی زمان و فرههنگ و ئه ده بی خۆیان به رووئاسایی به زه ویدا به نه خوارئ و بیگه شی ننه وه. ئه و دهقه ره خنجیلانه یه دار و به رد و خا که که ی بۆنی کوردستانی لیدی و هه موو جوانی و پاکی و ره سه ندیاتییه کانی

كورد و ئەھوورا مەزدای لە خۆیدا كۆ كەردۆتەو، ئەو خەلكە بە رادەيەك سەربەرز و پاك و رەسەنن خاك و ئاو نەيتوانیووە بیانگۆرپیت و لە كوردایەتی بیانشواتەو، بەلكوو ئەوان خاك و ئاوەكەیان كورداندوووە و وەك خۆیان پاكی و بێگەردییان پێ بەخشیوووە.

لەو دەقەرە سەوز و پاكەدا، لەو كوردستانە خنجیلانەيەى باكووری ئێراندا، لە «زاغمەرز» گوندی خشیپیلانەى زاغمەرز، پیتەختی كوردستانە خنجیلانەكەى باكووری ئێران، قەلەمێك سەرى هەلداو، هەلگەری ئالاكەى مەولەوى و بێسارانییە و فرمیسكە شیعیرى ئەوان لە چاوى دادەوهری و وشەكانى بۆن و بەرامەى «عەنبەرخاتوونى» لیدی. خەمەكانى بۆكرووزى جەرگى سووتاوى مەولەویمان وەبیر دیننەووە. ئەو قەلەمە جوان و بەپیتزە لە دەستى شاعیریكى گەنج دایە بە ناوى «حامى نیکبەخت عەبدولمەلكى» حامى شاعیریكى دلسۆز و دەروەستە و خاوەنى هەستىكى بەرزى ئینسانییە. ئەو خەمانەى حامى هەلدەچۆقیتن خەمى ئینسانى ئەم سەردەمەن، نازارەكانى خەلكین. گریان و هەنسیكى مندالی شەنگال و زیزە و قیزەى ژن و مندالی كۆبانین. لە شیعیرى رێخەدا ئاوپ لە رەسەنایەتى و رەگەزى خۆى دەداتەووە و بۆمان دەردەكەوى كە جیاپوونەووە و لێك دابەران فەوتانى بەدواوە نییە و ریشەى پتەوى ئینسان لە رەگەزى خۆى دانابری.

چەمانى ك مسچوو گیان و سوخان
 مۆنەشان رێخەمان چروووە بۆران
 چەم دوژمەن وە سوارپومان مەكو سوو
 چتەو دارەیل سەوز ئیمە بۆروو
 دیارەن پر ك رێخە گیان دارەن

چ ئو مىلكه، وه چلله فه لگ و بارهن
 تا له كۆتابى شيعره كه دا ده لى:
 چ وانه ريخه مان هه ي قسه وه سهن
 ك ريخه شوونى يه كتر دهس وه ده سهن
 سهر كووك پر چ دانگ بوو ساز فه رهه ننگ
 وه ئى زوانه ش حامى بوانوو ئاهه ننگ
 هيو و ئاوات له دلى حامى دا شه پۆل ده دات و چاوه پروانى به هار يكى گه شه
 و ده بهه وي له باوه شى ئه و به هارده دا بووكى ئاره زووه كانى له ئاميز بگرى.
 هه و امان هه رچى سياو يش كه رده و
 كار يش نه كه رده ن تووفانى نه كه و
 ئى گر هه ته راك وه زه مين دل
 كه ي ئه و ره يل مان وه شه نى مكه و
 له كۆتاييدا هيو اى سه ره به رزى و سه ره كه و تن ده خوازم بو كاك حامى و
 هيو ا دارم بىر و هه ستى هه ميشه سه وز و گه شاهه بيت و دنياى شيعرى به رىن و
 پاك و ئه هورايى بيت. هه روه ها ئوميدم وايه خوئنه رانى شيعرى حامى وه ك من
 چيژ له و هه موو جوانى و پاكى و سه داقه ته ي وشه و هه سته كانى وه رگرن.

خاكي بهر پيى هه موو كورد يكى پاك و دلسوز

ئهمين گهردى گلانى

پايزى ۱۳۹۳ هتاوي

ترجمه‌ی «پیشه‌گی»:

ادبیات کردی هر چند در طول تاریخ بیشتر مورد ستم واقع شده و فرصت نوشتن و پیشرفت به آن داده نشده که یا در زمان‌های گذشته توانمندی صنعت چاپ نبوده و یا دست کم مردمان کُرد از آن بی‌بهره بوده‌اند اما ادبیات‌مان به شیوه نقل قول و سینه به سینه فراز و نشیب تاریخ را پیموده، واژگان و زبان و فرهنگ و آداب و آیین‌مان را در دل خود حفظ کرده، به اکنون انتقال داده و زبان و فرهنگ‌مان را از مرگ نجات داده است، اکنون نیز با خوشحالی می‌توان گفت که دارای یکی از فرهنگ و ادب‌های غنی و پرشکوه خاورمیانه هستیم و با وجود اینکه همیشه زبان کردی مورد زور و ستم و تهدید بوده است و حتی ملت کرد هم با روح و جان این ستم و آزار را چشیده اما تسلیم نشده و زبان و فرهنگ و آداب و آیین خود را در دل خود پنهان و حفظ کرده‌اند و آغوش کوه‌های سرکش و مقاوم کُردستان را سنگر و پناهگاه خود کرده است. هوای پاک و بی‌آلایش و کوه‌های بلندش او را اینگونه بار آورده که سربلدانه زندگی کند و همیشه بلند پرواز باشد و در برابر هیچ مشکل و مصیبت و آوارگی و سیاه بختی اعتماد به نفس خویش را از دست نداده و سر تسلیم برای هیچ ظالمی فرود نیاورد و سربلند زندگی کند.

زبان کردی زبانی غنی با گویش‌های فراوان است و راز ماندن و مقاومتش نیز همین است. در میان گویش‌های زبان کردی گویش هورامی بدون شک یکی از غنی‌ترین گویش‌هاست که ده‌ها شاعر بزرگ به این گویش شعر سروده و تاریخ ملت ما به آن افتخار می‌کند. همانطور که می‌دانیم گویش هورامی یکی از غنی‌ترین و کهن‌ترین گویش‌ها و مادر زبان کردی است. گویشی که شاعرانی چون **مولوی، بیسارانی و میرزا قادر پاوه‌ای و سیدی و ...** از دل آن سر برآورده‌اند که مطمئناً همیشه زنده و نامیرا خواهد ماند. در درازای تاریخ هورامان نشان داده که تا چه اندازه مادری سربلند و روسفید بوده و همانند کوه‌های بلند خود، مقاوم و استوار و پاک خواهد بود. در این خصوص ده‌ها شاعر پُر

احساس با لهجه هورامی پیدا شده‌اند که نخواهند گذاشت سرچشمه‌ی زلال آن خشکیده شود. همچنان که در شعر زیر سروده‌ام که:

آغوش مادر در زمان تنگنا و سختی برای کودک پناه است

برای رهایی ملت کورد هم چشم به هورامان دوخته‌ایم

همانطور که گفته شد این پاکی و قدمت و تمدن هورامی به گونه‌ایست که قومی چون عبدالملکی پس از گذشت چند سده تبعید از خاک آبا و اجدادی خود در غربت زبان و فرهنگ خویش را حفظ کرده و در منطقه‌ای کوچک از استان مازندران که بیش از سه چهار روستا هم نیستند توانسته‌اند کوردستانی کوچک و زیبا را بسازند و در چهارچوب آن خاک سرسبز ریشه زبان و فرهنگ و ادب خویش را همچون درخت قوی و مقاوم بلوط در زمین فرو برده و آن را بر افراشته سازند. این منطقه کوچک زیبا و آراسته خاک و کوه و دشت و دَمَن آن بوی کُردستان می‌دهد و تمام زیبایی و پاکی و تمدن و اصالت کُرد و هورامزدا را در خود جمع کرده و مردمان آن به قدری پاک و اصیل‌اند که آب و خاک آن منطقه نتوانسته بر آنان تاثیر بگذارد و از کُرد بودن پاکشان کند بلکه آنان آب و خاک آن منطقه را تغییر داده و پاکی و بی‌آلایشی بودن خود را به آن بخشیده‌اند.

در آن منطقه سرسبز و پاک، در آن کُردستان کوچک و آراسته شمال ایران روستای زیبای زاغمرز که پایتخت کُردستان زیبای شمال ایران است شاعری سر برافراشته که دنباله‌رو **مولوی و بیسارانی** است و اشک شعر آنان از چشمانش جاریست و کلماتش بوی «عنبرخاتون» می‌دهد. غم‌هایش بوی دل سوخته‌ی مولوی را یادمان می‌آورد. این قلم زیبا و قوی در دست شاعر جوانی به نام «**حامی نیکبخت عبدالملکی**» است. **حامی** شاعری دلسوز و صاحب احساس بلند انسانی است. غم‌هایی که **حامی** را آزار می‌دهند غم انسان این دوران است، غم ستم‌هایی که بر مردم می‌رود، گریه و ناله‌ی کودکان شنگال و زیره و فریاد زنان و کودکان کوبانی است.

در شعر «ریشه» به اصالت و ریشه خویش باز می‌گردد و روشن می‌شود که جدا شدن از اصل باعث فنا و نابودی نیست و ریشه‌های محکم انسان از اصل و نژاد خود جدا نمی‌شود :

چهمانی ک مسچوو گیان و سوخان
 مونهشان ریخه مان چرووه بۆران
 چه م دوژمه ن وه سوارپومان مکوه سوو
 چته و دارهیل سهوز ئیمه بۆروو
 دیارن پر ک ریخه گیان داره ن
 چ ئوو میلکه ، وه چله فه لگ و باره ن
 تا در پایان شعر که می گوید :

چ وانه ریخه مان هه ی قسه وه سه ن
 ک ریخه شوونی به کتر دهس وه ده سه ن
 سه ر کووک پر چ دانگ بوو ساز فه ره ه نگ
 وه ئی زوانه ش حامی بوانوو ئاهه نگ

آرزو و امید در دل کاک حامی موج می زند و چشم به راه بهاری است که در دامان آن عروس آرزوهایش را در آغوش گیرد.

هه وامان هه رچی سیاوئیش که رده و
 کاریش نه که رده ن تووفانی نه که و
 ئی گره و ته راک وه زه مین دل
 که ی ئه وره یل مان وه شه نی مکوه

در پایان برای کاک حامی آرزوی موفقیت و سربلندی دارم و امیدوارم اندیشه و احساس اش همیشه سبز و پُر شرر باشد و دنیای شعرش وسیع و پاک و اهورایی. همچنین امیدوارم خوانندگان شعرش همانند من از تمام زیبایی و پاکی و صداقت کلام و احساس آن بهره مند شوند.

امین گردیکلانی

پاییز ۱۳۹۳ خورشیدی

پیش‌گفتار

زبان و نوشتار از راویان زنده‌ی سرگذشت تمدن ملل اند هم ازین روست کشتی پُر تلاطم تاریخ برای نجات خود از غرقاب گردابهای فراموشی به لنگر سنگین زبان مهار می‌شود و در کناره‌ی آرام نوشتن پهلو می‌گیرد، پندارِ دوران‌دیش و پروازِ خیال و احساس آدمی در رقص واژگانِ زبان دلربایی کرده و شعر و سخنِ آهنگین می‌آفریند تا روح بیقرار قرار یابد.

زبان در گفتار مردم شناسی و تبارشناسی گاهی به تنهایی شناسنامه‌ای کامل و بی‌کم و کاست می‌تواند دیده شود و یا هویت را کمینه در آینه‌ی صافِ زبان بازتر می‌توان شناخت که هر چه این آینه بی‌زنگارترِ چهره‌ی هویت در آن نمایان‌تر و در این راستا زبانِ قومِ کُردتبارِ عبدالملکی شاید گواهی کم‌مانند بر نقش انکارنشدنی زبان در ناگسستگی تاریخی و فرهنگی باشد، زبانی که به همتِ فهمِ درست از قومیت‌گراییِ گویشورانش در زیر بار سنگینِ سالیانِ درازِ کوچِ کمر خم نکرده، همچنان راست پابرجاست و سندی‌ست بی‌خلل برای تبارشناسی و هویت‌یابی این قومِ کهن تاریخ.

از میان گونه‌های گوناگونِ نوشتارهای ادبی در ادبیاتِ زبان به رهنمون‌های زیباشناسانه و شاید هم فطرتِ زیبایی‌دوست و موسیقی‌گرایِ آدمی شعر و سخنِ آهنگین جایگاهی دُرذانه در دل زبان داشته و دارد که از شاعر، نویسنده

و خواص گرفته تا عامه‌ی مردم بدان راغب‌ترند اگر این سخن برای همه‌ی زبان‌ها و در تمام دنیا درست نباشد کمینه شعر دوستی و شاعرپروری ما ایرانیان زبانزد همه‌ی دنیا بوده و هست و شاعران برجسته و بی‌مانند ایران زمین هر یک خود آفتابی هستند دلیل آفتاب. تار و پود اندیشه، احساس و برآیند فکری و فرهنگی جامعه‌ی ما در بافت زبان شعری خوش نقش می‌بندد. با ژرف‌نگری در اشعار و سروده‌ها بویژه اشعار فولکلور و رایج در فرهنگ بومی می‌توان آمال و آرزوهای بی‌آلایش و پاک آدمی را متصور شد، می‌توان دل‌بستگی‌ها و دلزدگی‌ها، پیوندها و دربندهای جاری زندگی در تعامل با دنیای پیرامونی، توجه و تعلق به زیبایی‌ها و جلوه‌های طبیعت نقش بسته در جغرافیای زادگاهی و زیستگاهی هر قوم و ملتی را لمس کرد و حتی تأثیر سختی و نرمی طبیعت را در شکل‌گیری تربیت روحی آدمی به تصویر کشید.

از دیر زمان درک ارزش فرهنگ فولکلور همواره دل‌نگران و جویا بوده‌ام که چرا جای سروده‌ها، عاشقانه‌ها و نغمه‌های بومی نژادی در زبان ما خالیست؟ چرا مردمان ما از گذشته تا کنون هیچ ردی از خود در موسیقی و شعر و حتی رقص فولکلور کُردی بجای نگذاشته‌اند یا اگر هم بوده ما به آن دسترسی نداشته‌ایم؟ آنچه از آرزوها و عاشقانه‌های مردم ما در فرهنگ شفاهی و سینه به سینه بازتاب خورده و شنیده می‌شود اشعار و سروده‌های پارسی و ترانه‌های فولکلور مازنی است، چرا؟ آیا تنها سکونت در منطقه‌ی غیر‌گردنشین سبب بوده است؟ آیا فرهنگ فولکلور غالب منطقه دلیل بوده است؟ و هزاران چرای دیگر که ذهن دیر باور من نتوانست پاسخ آن‌ها را بیابد و اگر هم می‌یافت با زنده ماندن زبان این قوم به دوگانگی می‌رسید چرا که اگر جوهره و

مایه‌ی زایش عناصر شعر و نغمه و ترانه در دریافت احساس و عواطف آدمی ست اما بازتاب آن در زبان و موسیقی متبلور می‌شود. به هر روی شاید هم تازیانه‌های پیاپی کوچ و زندگی در تبعید و نبرد مجال به احساس و خیال نمی‌داد که بتوان زبان‌آوری و نغمه‌پردازی در بیان عشق‌های بی‌پیرایه، زندگی‌های ساده، طبیعت، کار و ... را از مردمان قوم همیشه در کوچ عبدالملکی چشم داشت و یا هر نمی‌دانم شاید دیگری که بر این کاستی گمان رود.

بر این دیرین دغدغه بودم که باید روزگاری از گذرگاه‌های نرفته‌ی فرهنگ فولکلورمان گذشت و چراغی حتی شده فانوسی به کورسویی بر این رهگذرها افروخت تا از روشنای آن گنج نهفته‌ی این متروکه‌ها را مگر بیابیم و صد گدای همچو خود را بعد از آن قارون کنیم. در زمینه‌ی موسیقی چندیست با اهل نغمه و نوای قوم در هم‌اندیشی‌ام و تکاپو که سازها به نغمه‌های گُردی پرده بگردانند و آوازا بر سروده‌های گُردی عبدالملکی بنشینند و اینک هم پس از چند سال به انتشار بخشی از سروده‌های گُردی‌ام در قالب یک مجموعه‌ی یکپارچه گُردی مشتاق شدم تا در پاسداری این زبان ناز گامی گران‌تر نهاده باشم که اگر چه شاید این زبان اندک زخمی بر تن خسته‌ی خود از پیمودن راه دور و دراز تبعید و تازیانه‌های ناگزیر کوچ دارد اما همچنان جان دارد و جان هویت و فرهنگ‌مان هم بسته به جان اوست. می‌ستایم و درود می‌فرستم همت همواره و غرورآفرین دیروزیان و امروزیان قومم را که به زنده ماندن این زبان توجهی درخور نشان دادند و باشد که به همتی دوچندان‌تر و یاری ذهن و غنیمت گنجینه‌ی حافظه‌ی دانایان و پیران بجا مانده‌ی قوم

سرمایه‌های خفته و دست نخورده‌ی واژگانی این زبان اندوخته‌ای پُر گردد که بتوان برای آفرینش‌های ادبی با این زبان پشتوانه‌ای مطمئن‌تر داشت.

باری، دُرِواژگانِ سُفته در این مجموعه سروده‌ها به قدرِ توانِ بجا مانده‌ی امروزِ این زبان در میان گویشوران آن است، سخن در کالبدِ شعرِ کلاسیک و کهن جان گرفته و در ساختار اشعار تا جای ممکن از سروده‌های ده هجایی فولکلور رایج در گُردستان و کرمانشاهان بهره جسته‌ام بویژه در «سیاوپه‌مانه»: عاشقانه‌یل نه‌واچیا» از سیاه‌چمانه‌های هورامی که از بکرترین و زیباترین سروده‌ها و نغمه‌های کهن بجا مانده‌ی کُردی‌ست تأثیر پذیرفته‌ام و در مواردی حتی ابیاتی را به شرطِ همانندیِ تمام و کمال با گویشِ کُردیِ عبدالملکی تضمین کرده‌ام و یا همان مفاهیم را با اندک دگرگونی و بومی‌سازی عناصر و جلوه‌های طبیعت منطقه سکونت کنونی عبدالملکی‌ها (در مازندران) که مردمانش به آن‌ها حس نوستالوژیک دارند به گویش هورامی عبدالملکی سروده‌ام تا هم پیوند احساسات و عواطف با مردمان سرزمینِ نیاکانی‌مان جلوه کند و هم گوش‌آشنایانِ زبان این قوم پیوند خود را با خانواده‌ی گویش‌های هورامی بیش از پیش حس کنند. آرزوی شیرین رسیدن به یک زبانِ شعریِ توانمند و طبع‌آزماییِ پیروزمندانه در شعر نو کُردی نیز با من است تا شاید بتوان زبان این قوم دیر و دور افتاده از سرزمینِ مادری را با دیگر گویش‌های شیرین کُردی در ادبیات ریشه‌دار و پیشرو کُردی هم‌پای و همراه ساخت.

در سراسر سروده‌ها به نژادگی واژگانی و پرهیز از بکارگیری واژه‌های وارد شده‌ی پارسی و مازنی به این زبان اندیشیده شده مگر در مواردی انگشت‌شمار که به دلیلی ناگزیر از وام‌گیریِ واژه‌ای بوده‌ام زیرا زبان پاک را ارج می‌نهم که

اگر زبان پاک نه! پس ستایش فردوسی و ارج نهادن و بالیدن به شاهنامه را سبب چیست؟ دوگانگی باور به بزرگی فردوسی و بی‌مانندی، گرانمایگی و راز نامیرایی زبان پارسی بودن شاهنامه و ناباوری به زبان پاک چگونه پذیرفتنی است؟! چرا فردوسی و شاهنامه بدین جایگاه و پایگاه بلند در ادبیات رسیده‌اند آیا تنها چون نامه‌ی باستان است و راوی کهن داستان؟ بیگانه و آشنا را بر این گفتار یارای انکار نیست که لطف جان دوباره و گرامی فرهنگ گرانسنگ ایران زمین از دم مسیحایی فردوسی و دمیدن روح تازه‌ی زبان پارسی در شاهنامه‌اش بوده است و افزون بر این سخن از نگاهی دیگر واژگان زبان هر قوم و ملتی از آفرینش‌های گذشتگان به شمار می‌رود که برای بیان احساسات، فهم نیازمندی‌های فردی و اجتماعی هم و برقراری پیوند و تداوم زندگی اجتماعی و تاریخی خود آن‌ها را آفریده‌اند، به گفتار آورده‌اند و بر اندوخته و توانمندی زبان خود افزوده‌اند که به دیگر سخن توان گفت واژگان زبان هر قوم به گونه‌ای بخشی از بار پیشینگی تمدن آن قوم را نیز به دوش می‌کشند و سزا نیست که سهل‌انگارانه و ناآگاهانه به فراموشی سپرده شوند و یا از تیشه‌ی ادعاهای بی‌ریشه و ناپخته‌ی زبان شناسی بر ریشه‌های زنده در دل واژگان زبان آسیب وارد آید، از خاطر نرود هر رویش تازه از ریشه‌ای زنده سر می‌زند. سنجیده نمی‌نماید واژگانی در نهایت خوش‌آوایی، هم‌خونی و هم‌خوانی از خانواده‌ی یک زبان که می‌توانند خونی تازه در رگ و پیوند امروز آن زبان باشند را تنها در بایگانی فرهنگ واژه‌ها بیابیم و بخوانیم اما جای خالی‌شان در گفتمان‌های روزمره را با واژه‌های بیگانه جایگزین سازیم بی‌پروا به اینکه آیا نیاز زبان بوده‌اند که به وام‌گیری زبانی پرداخته‌ایم؟ و اگر بوده آیا

هم‌گونی و هم‌خوانی این واژگان بیگانه با ساختارِ آوایی و رسایی در گفتارِ آن زبان را بررسی‌ده‌ایم که بر قامت آن زبان قواره باشند و در سخنش خوش بیاریند؟! شایسته‌ی نگرش است که در درازای زمان و زندگی دیرپای هر زبانی واژگان با هم به یک هارمونیِ آوایی می‌رسند که از دیدگاه زیباشناسانه و موسیقیِ کلام در بسیاری موارد با کنار گذاردن واژه‌ای و یا جایگزین نمودن نسنجیده و نابجای واژگان بیگانه در آن زبان تو گویی نُت‌های یک سمفونی بهم می‌ریزند و هارمونی خود را از دست می‌دهند. به هر روی از این چشم‌انداز به زبان نگریسته و بر این باور هم پای می‌فشریم تا که قبول افتد و که در نظر آید.

واتهئ وهرینه

چ ئهوسهیی ک زانام کورد هه‌نیمان و زوانئ ک قسه مکهمه کوردی هه‌ن چه‌م و گوشم وه نام کورد و کوردیستان و هه‌ر چی ک کوردی بی فره‌ته‌ر واز وهی، ئه‌گه‌ ئاهه‌نگی کوردیم بژنه‌وا چ گیان ئه‌ژنه‌وییمش، فیلمئ وه زوان کوردی بیاش سه‌د بار وه سه‌د چه‌م تمشاش که‌ریم تا بزانی چه‌نی زوان‌مان کوردی مه‌نه‌ن؟، چه‌نی هاوزوانه‌یل ئه‌ومه‌لئیکیم میته‌وانه وه شوونئ هاوته‌باره‌یل کوردیستانی و کرمانشاهی مان پر فام‌ته‌ر قسه که‌ران؟، چوو‌کووه‌یل کوردیستان و کرمانشاه زوان‌شان فره‌ته‌ر وه زوان ئیمه مه‌نوو؟.

ئه‌گه‌ قه‌وم ئه‌ومه‌لئیکی چ ئی گره‌و ساله‌یل دیری، کوچ و شه‌وه‌یل تار تاریخ زنه‌ و پیرووز به‌رئامان ده‌لئیش ئه‌گه‌ یه‌کی روح حماسیشان بوو یه‌کی هه‌نیش هوقییه‌ت زنه‌شان بییه‌ن ک چو‌ن زانییه‌ ریخه‌ چ چوو‌کوو داران وه هه‌ر بادی سه‌ره‌شان وار نه‌وارد، هوقییه‌تی ک وه نه‌فه‌س زوان کوردی مان زنه‌ بیه‌ خوئش دینی، وه هه‌ر جاده‌یی ک کوچیا وه‌یمان وه‌را نام و وه‌رینه‌مان گه‌وره‌ مه‌نیمان به‌ی ک هاشته‌ فره‌ه‌نگ و تاریخ‌مان که‌م نه‌یه‌ن. بییه‌نییه‌ قه‌ومه‌یلئ هه‌نی ک تاریخی چنه‌ ئیمه‌شان داشته‌ن متایمه‌ بواجیمه‌ ئووچی ک قه‌وم ئه‌ومه‌لئیکیش ناو گری قه‌ومه‌یلئ ک کوچ ده‌هیا وه‌یه‌نییه‌ جیا که‌رده‌ن ته‌نیا تاریخ حماسیش نه‌یه‌ن ک زنه‌ مه‌نه‌ هوقییه‌ت‌مان چر په‌رچه‌م زوان کوردی مان ده‌لئیل گه‌وره‌ته‌ر و دیاری‌ته‌ری هه‌ن ک وه ئی داشته‌مان دووس دوروودش واته‌ن و دژمه‌ن هه‌سه‌ره‌تش به‌رده‌ن.

ئێسه چیش وهیهن ک زوانمان مه‌نه‌ن وه‌لێ هاوزوانه‌یل ئه‌ومه‌لیکی وه‌ زوان
خومان شێعر و ته‌رانه‌ نمواچان و نموانان؟ به‌ی قسه‌ عاشقیه‌یلمان وه‌ زوان
پارسی و مازهنی ته‌رانه‌ مه‌موو؟ به‌ی وه‌ به‌زمه‌یل مووسیقی مان نه‌غمه‌یل
کوردی خومان وانیا نه‌موو؟

چهن سالی ههن ئی په‌رسایله ههر رۆ وه‌لام فره‌ته‌ر وه‌یه‌ن و منش وه‌ر نه‌یان و
په‌ی جواو ملّری، دايم وه‌ ویرم ههن زوانمان ک مه‌نه‌ن بايه‌د شێعر و ته‌رانه‌ و
مووسیقی کوردی مانیش داشتاو. هاورا ئه‌وچی ک وه‌ زه‌ینم مه‌یه‌و و ملّو دیمما
کوردیستان و کرمانشاه را گیلانیم و ههر چوو کوو ک نیشان زوانمان دیاری
بیه‌ن وه‌ دیماش په‌مانیم، ههر وه‌خت یه‌ک واژه‌ چ چر خاک خراوه‌ی
فه‌راموشی زه‌ین نه‌سه‌یل هیزره‌ته‌رمان به‌رماری چنه‌ ک یه‌ک ئینسان چ
چر ئاوار زنه‌ به‌ربه‌یه‌و شادی مکه‌ی و خوا خوم سپاس مواچی، هاوتتا
شێعره‌یل کوردی وه‌ کوردی خومان شێعرم واتهن و مواچی، هاوکوک سازه‌یل
کوردی سازم ژه‌نان و میژهنی و هاودانگ نه‌غمه‌یل کوردی وانانم و موانی تا
وه‌لکوم وه‌را وه‌را هه‌مه‌ی ده‌یکه‌یلمان «پرووله‌ گیان پرووله‌ گیان» سه‌ر
زوانشان به‌یه‌و، لالایی ئایله‌یلمان وه‌ کوردی مان وانیا وه‌و، عاشقیه‌یلمان وه‌
کوردی مان ته‌رانه‌، خه‌م و شادیه‌یلمان وه‌ کوردی مان نه‌غمه‌ و سه‌ما
جه‌ژنه‌یلمان هه‌لپه‌که‌یل کوردی مان وه‌و.

سه‌ره‌مان پاس بوو ک ئه‌سخان هوقیه‌ته‌مان چر خاک ئی گه‌ره‌و ساله‌یل
دیری و دووری و کۆچ هه‌چینه‌ نه‌تووتیان به‌ی ک زوانمان مه‌نه‌یش و مه‌نه‌ن
و هه‌چینه‌یش مه‌موو پشته‌ی هه‌ی زوانه‌ و ئه‌ده‌بیاته‌ش هوقیه‌ته‌ کوردیمان
نه‌فه‌س بیکیشوو و گیان تازه‌ که‌و، مه‌موو چ جه‌واهر شێعر و نه‌غمه‌ و ته‌رانه‌یل
کوردی مان تاجی وه‌ سه‌ره‌ هوقیه‌ته‌مان بینیمه‌ ک وه‌ سه‌د نه‌سل

ههٲىماٲىش برهسو و بتهوان وه سهربه رزى و ٲىرووزى ئى ٲاجه وه بان سه ره
بىٲانه.

هاوته بارهىل و هاوزوانهىل كو ردم، وه هه ر چوو كوو دونىا ك ههٲىٲان چى وه
ىه ك جاده سه رجه م و چى وه سه د جاده به ش وهىهٲىٲان ٲازا و ٲىرووز بمهٲىه.

سه ر كووك، ٲر چ دانگ بوو ساز فه رههٲىنگ
وه ئى زوانه ش حامى بوانىوو ٲاههٲىنگ

حامى نىكه به خٲ عه بدولمه لىكى

فه ره ردىٲ ١٣٩٤

واته‌ی ورینه

چ اوسه‌یی که زانام گُرد هَنیمان و زوانی که قسه مَکیمه گُردی هَن چَم و گوشِم و نام گُرد و گُردستان و هر چی که گُردی بی فرتر واز وی، آگه آهنگی گُردیم بژنوا چه گیان آزنوئیمش، فیلمی و زوان گُردی بو‌اش صد بار و صد چَم تمشاش کریم تا بزانی که چنی زوانمان گُردی مَن؟، چنی هاوزوانیلِ اوملکیم متوان و شون هاوتباریلِ گُردستانی و کرمانشاهی مان پرفام تر قسه گران؟، چوکوئیلِ گُردستان و کرمانشاه زوانشان فرتر و زوان نیمه مَمو؟.

آگه قوم اوملکی چ ئی گرو سالیلِ دیری، کوچ و شوئیلِ تار تاریخ زنه و پیروز بر آمان دلپش آگه یکی روح حماسیشان بو یکی هَنیش هویت زنه شان بیئن که چون زانیه ریخه چ چوکو داران و هر بادی سرشان وار نوارد، هویتی که و نفس زوان گُردی مان زنه بیه خوش دینی، و هر جاده‌یی که کوچیا ویمان ورا نام و ورینه مان گوره مَنیمان بی که هاشته فرهنگ و تاریخ مان کم نین. بیئیه قومیلی هنی که تاریخی چنه نیمه‌شان داشتن متایمه باچیمه اوچی که قوم اوملکیش ناو گر قومیلی که کوچ دهیا وینیه جیا گردن تیا تاریخ حماسیش نین که زنه مته هویتمان چر پرچم زوان گُردی مان دلیل گورتر و دیاری تری هَن که و ئی داشته‌مان دوس درودش واتن و دژمن حسرتش بردن.

ئیسه چش وین که زوان مان مَن ولی هامزوانیلِ اوملکی و زوان خومان شعر و ترانه نموچان و نموانان؟ بی قسه عاشقی ئیلیمان و زوان پارسی و مازنی ترانه مَمو؟ بی و بزَمیلِ موسیقی مان نغمه‌یلِ گُردی خومان وانیا نَمو؟

چَن سالى هَن ئى پَسايلَ هر رو بلامِ فَرترِ وَيَن و مَنش وَر نِيان و پِي جِواو
 ملرى، دايم و ويرم هَن زوانِ مان كه مَنن بايد شعر و ترانه و موسيقي
 كُرديمانيش داشتو. هاورا اوچى كه و زَيْنِ مياو و ملو ديما كُردستان و كرمانشاه
 را گيَلانيم و هر چوكو كه نيشانِ زوانِ مان ديارى بيئن و ديماش رَمانيم، هر
 وخت يَك واژه چ چِر خاكِ خِراوِي فراموشِي زَيْنِ نَسَلِيلِ هيزرترِ مان بَرمارى
 چَه كه يَك انسان چ چِر آوار زَنه بَربياو شادى مَكى و خوا خوم سِپاس
 مواچى، هاورا شعرِيلِ كُردى و كُردى خومان شعرِم واتن و مواچى، هاورا كوكِ
 سازِيلِ كُردى سازِم زَنان و مژنى و هامدانگِ نغمه يِلِ كُردى وانانم و موانى تا
 ولكوم و راورا همى دِيكِيَلِ مان «روله گيان رو له گيان» سَرِ زوانشان بياو، لالايى
 آيلِيَلِ مان و كُردى مان وانيا وو، عاشقى ئِيلِ مان و كُردى مان ترانه، غم و
 شادى ئِيلِ مان و كُردى مان نغمه و سَمَا جَزْئِيلِ مان هَلِپَرِ كِيلِ كُردى مان وو.

سَرمان راس بو كه اسخانِ هوِيَتِ مان چِر خاكِ ئى گِرُو سَالِيلِ ديرى و دورى
 و كوچ هِچَه نَتوتيان بِي كه زوانمان مَنيش و مَنن و هِچَه ييش مَمو پِشتى هِى
 زوان و ادبياتش هوِيَتِ كُرديمان نفس بِيكيشو و گيان تازه كو، مَمو چ جِواهرِ
 شعر و نغمه و ترانه يِلِ كُردى مان تاجى لا هوِيَتِ مان بينيمه كه و صد نسلِ
 هَنيمانيش بَرَسُو و بَتَوَان و پيروزى و سَرَبَرزى ئى تاج و سَرِ بينانه.

هاوتبارِيلِ و هاوزوانِيلِ كُردم، و هر چوكو دنيا كه هَنيتان چه و يَك جا
 سرجم چه و صد جا بش وَيِنيتان آزا و پيروز بَمَنيه.

سَر كوك، پِر چ دانگ بو سازِ فرهنگ

و ئى زوانش حامى بوانو — و آهنگ

«سیا و چه مانه»

عاشقانه یل نه و اچیا

[«سیا و چه مانه»]

[عاشقانیلِ نواچیا / عاشقانه‌های ناگفته]

قه‌سه‌م به وهر ویره‌گا «له‌پوو»^۱

[قَسَم بَه وَرِ وِیرِگا «لِپوو» / سوگند به خورشیدِ هنگامِ غروبِ «لِپوو»]

عاشق چ دیری ته‌کیا مه‌موو

[عاشق چ دیری تکیا ممو / عاشق از درد دوری تکیده می‌شود]

چ ئهور دیری هه‌وام خراوون

[چ آور دیری هوام خراون / از ابر دوری (یار) آسمان و هوای من آشفته است]

به وینه وه‌شهن گه‌پوام پر ئاوون

[به وینه وشن گروام پر آون / به مانند باران گریه‌های من پر آب است]

ویره‌گا مه‌موو دل بی‌قه‌پارهن

[ویرگا ممو دل بیقرارن / هنگام غروب می‌شود و دل بیقراری می‌کند]

ئارام نییه‌ن گیانم خه‌مبارهن

[آرام نیئن گیانم خمبارن / آرام نمی‌گیرم و جان من غمبار است]

ویره‌گا لوا نیشته له‌و ده‌ریا

[ویرگا لوا نیشته کو دریا / به هنگام غروب (دل‌م در هوای) رفتن و در کنار دریا نشستن]

چ ده‌رد دیری وانایی ته‌نیا

[چ درد دیری وانایی تنیا / و از درد دوری (یار) تنهایی خواندن (است)]

وه دیم ده‌ریا زه‌رد ویره‌وهر

[و دیم دریا زرد ویره‌ور / بر چهره‌ی دریا رنگ زرد غروب خورشید]

¹ «له‌پوو = لپو» نام مرداب بزرگ در زاغمرز است که یکی از جاذبه‌های دیدنی این منطقه به شمار می‌آید.

رهنگ زهردی عاشق وه چه مپروو وهر

[رنگ زردی عاشق و چه مارو وِر / زردرویی عاشق را در پیش چشم مجسم

می‌سازد]

دهریا به وینهی عاشق ممانوو

[دریا به وینهی عاشق ممانو / دریا به مانند عاشق می‌ماند]

دلش بی‌تاوهن ک مهوج مشانوو

[دلش بی‌تاوَن که موجِ مشانو / دل او بی‌تاب است که موج می‌اندازد (برون می‌زند)]

دهریا فام مکوه هاودل ههنیمان

[دریا فامِ مگو هاودل هَنیمان / دریا می‌فهمد که من و او همدل هستیم]

ئاشووب دلهن هاوبهش بهینیمان

[آشوبِ دلَن هاوبَشِ یَنیمان / ما در آشوبِ دل هم‌سهم هستیم]

یهکی مهوجش ئاو، یهکی هوون نیشان

[یکی موجش آو یکی هِنِ نشان / یکی موج او از آب است و دیگری موجش خون

نشان است]

دهریا و دلم مههان شان وه شان

[دریا و دلمِ مهان شان و شان / دریا و دلمِ شانه به شانهی هم می‌زنند]

مهوجهیل دهریا ساحل مپرهسان

[موجیلِ دریا ساحلِ مِرسان / موجهای دریا به ساحل می‌رسند]

ههنی ئهوسه ک نیاراننه گیان

[هَنی اوسَه که نیارانَه گیان / (اما) دیگر هنگامیکه جانی ندارند]

مهوج بی‌قه‌پارک نیاشتتس خاو

[مَوْجِ بی‌قرار که نیاشتتس خاو / موجِ بیقراری که خواب و (آرام) نداشت]

وه یه‌کدهم وسالِ عومرشهن ته‌واو

[وَ یَکدَمِ وصالِ عمرشَن تَوَاو / به یک دم وصالِ عمر او تمام می‌شود]

مهوجی ک بیهش ئاشووب دیری

[مَوْجی که بیهش آشوبِ دیری / آن موجی که هستی او از آشوبِ دوری‌ست]

دیارهن چ وهسل ک کامی نه‌پیری

[دیارَن چِ وصالِ که کامی نیری / پیداست که از لذتِ وصلِ کامی نگیرد]

ده‌ریا چ عشقی ک نمروو

[دریا چِ عشقی که نمرو / دریا از عشقی که در وجودش نمی‌میرد]

هر مهوج ممروو هه‌مه‌ی گیان میروو

[هر مَوْجِ ممروو همی گیان میرو / در هر موج می‌میرد (اما) باز هم جان می‌گیرد]

بی تال فراق میوه عشق کالهن

[بی تالِ فراقِ میوه‌ی عشقِ کالَن / بدون تلخی فراقِ میوه‌ی عشقِ کال و نارس می‌ماند]

عشق په‌ژیا شیرین و تالهن

[عشقِ پَژیا شیرین و تالَن / عشقی پخته و کامل شیرینی و تلخی دارد]

هر چی تال بوو عشق کام عاشق قهن

[هر چی تالِ بوو عشقِ کامِ عاشقِ قَن / (اما) هر چه عشق تلخ باشد کامِ عاشق شیرین]

[است]

پازش شیرینی ناز مه‌عشووقهن

[رازش شيرينى نازِ معشوقن / و راز آن شيرينى نازِ معشوق است]

عشقى ك چ خه م شادى ماوروو بهر

[عشقى كه چ خَم شادى ماورو بر / عشقى كه از درونِ غم شادى مى آفريند]

هه نى چ شاديش گياند مه موو تهر

[هنى چ شاديش گياند مَمو تر / ديگر از شادى آن جان تو تازه مى شود]

لا عاشق ته نيا عشقه ن ك راسه ن

[لا عاشق تَيا عشقن كه راسن / براى عاشق تنها عشق است كه حقيقت دارد]

وسال و فراق ههر دوو هس خاسه ن

[وصال و فراق هر دو ءش خاسن / (و در راه عشق) وصال و فراق هر دو زيباست]

ههر كه وهى چ عشق سينه سوچيا

[هر كه وى چه عشق سينه سچيا / هر كسى كه سينه سوخته ي عشق شد]

خونچه ناده ميش مه موو وه وشكيا

[خونچه آدميش مَمو ووشكيا / غنچه ي بسته ي آدميت او شكفته خواهد شد]

ئهرى تا عشقه ن عاشق زنه هه ن

[آرى تا عشقن عاشق زنه هَن / آرى تا عشق هست عاشق زنده است]

تا بوو خه م عشق له وئش خه ننه هه ن

[تا بو خَم عشق لوءش خنه هَن / تا غم عشق باشد خنده بر لبه اى عاشق مى نشيند]

[

***

حال و رو دبرى واته نيا روو

[حال و رو دیری واته نیارو / حال و روز دوری از یار گفتن ندارد]

مهر بواچی شیعریش ک ته نیاروو

[مَر بواچی شعری که ته نیارو / مگر شعری برای آن بگویم که انتها نداشته باشد]

خاسهن ئه‌گه وهو واته چ وصال

[خاسَن آگه وَو واته چه وصال / خوب و زیباست اگر بشود از وصال گفت]

چ دیه یار و دل پر خهیا

[چ دیه یار و دل پر خِیال / از دیدن یار و دل پر خیال بتوان گفت]

وینهی «له‌پوو» ک وهونه پر چ قوو

[وینه‌ی «لپو» که وَوَنَه پر چ قو / همانند هنگامیکه «لپو» پر از قو شود]

سیاو روم ئووسه چه‌رمه دیم مه‌موو

[سیآوروم اوسه چَرَمَه دیم مَمو / سیاه روزی من آنگاه سپید روی می‌گردد]

دلدار ئه‌گه ک ری دیما م کهو

[دلدار آگه که ری دیما م کُو / اگر که دلدار به من روی کند]

شیعر بهن ئامام یه‌ک دیوانی وهو

[شِعْر بَن آمام یَک دیوانی وَو / شعر بند آمده‌ام یک دیوان خواهد شد]

هر بهیتی بواچوو چ ناز یارهن

[هَر بیتی بواچو چ ناز یارَن / هر بیتی بگوید از عشق یار است]

ک ناز یارم هزار هزارهن

[که ناز یارم هزار هزارَن / که ناز یار من هزاران هزار است]

وهیهن شهو و روم هه‌ینئ کار و بار

[وین شو و روم هینه کار و بار / شب و روز همین کار و بار من شده است]

چ سهره م نه لو شهوق دیه ی یار

[چ سرم نلو شوق دیه ی یار / که شوق دیدن یار از هوای سر من نرود]

مه رده وهشته رهن چ ناؤمیدی

[مرده و شترن چ ناامیدی / مردن از ناامیدی خوشتر است]

وه لکوم وه ئومید دلدار خوم دی

[ولگم و امید دلدار خوم دی / که شاید با امیدواری دلدار خود را دیدم]

غهریب نییه ن ئوو گیلان کوو وه کوو

[غریب نیسن او گیلان کو و کو / او غریب نیست که کوه به کوه افتاده است]

غهریب م ههنیم دیر گیلایم چ ئوو

[غریب م ههنیم دیر گیلایم چ او / غریب من هستم که از او دور افتاده ام]

سهرسهوزی چه من عشق وه هارهن

[سرسوزی چمن عشق وهارن / سرسبزی چمن از عشق بهار است]

سهوز ژین م چ عشق یارهن

[سوز ژین م چ عشق یارن / (اما) سبز زندگی من از عشق یار است]

گهرمی تاویستان شوله نفتاوه ن

[گرمی تاویستان شوله افتاون / گرمای تابستان از شعله ی آفتاب است]

ئاور گهرمیم عشق بی تاوه ن

[آور گرمیم عشق بی تاون / (اما) آتش گرم کننده ی من از عشق بی تاب است]

«رهنگ زهردی خه‌زان خه‌تا پاییزه‌ن

[رنگ زردی خزان خطا پاییزن / رنگ زرد خزان گناه پاییز است]

رهنگ زهرد م دیری ئازیزه‌ن»^۲

[رنگ زرد م دیری آزیزن] / (اما) رنگ زرد من از دوری یار عزیز است]

سه‌ردی زمستان وه‌شه‌ن و قه‌وره‌ن

[سردی زمستان وشن و وورن / سرمای زمستان از باران و برف است]

سه‌ردی م دایم وه‌ خه‌مم سه‌وره‌ن

[سردی م دایم و خیم سورن / (اما) سرمای وجود من از صبر مداومی ست که در غم دارم]

بواچه وه یار پاره‌که‌وینه

[بواچه و یار پارگوینه / بگو به یار پارسالی (دیرین)]

هه‌وچنه یادم بکه‌و نه‌وینه

[هه‌وچنه یادم بگو نوینه / همانند گذشته یاد مرا تازه کند]

نه‌واچوو فراق مواروو یادش

[نواچو فراق موارو یادش / نگوید که فراق و دوری او را از خاطر من می‌برد]

تا ئوو شیرینه‌ن منیش فه‌ره‌ادش

[تا او شیرین منیش فه‌ره‌ادش / تا او شیرین است من هم فه‌ره‌اد او خواهم ماند]

چ دلدار ئوونی ک دل بکه‌نوو

^۲ این بیت برگرفته از سیاه چمانه‌های هورامان است.

[چ دلدار اونی که دل بگنو / آنکسی که از دلدار دل برکند]

دلش بی دلدار هیله ممه‌نو

[دلش بی دلدار هیله مَمَنو / دل او از نداشتن دلدار بی صاحب باقی می‌ماند]

یانه‌که دلش مہ‌مو و ہیرانہ

[یانہ کہ دلش مَمو وِیرانہ / خانہ‌ی دل او ویران می‌شود]

ناوش قووش مہیہ و مکہ‌ونہ یانہ

[ناوش قوش مِیو مِکونہ یانہ / و جُغد درون آن خانہ می‌کند]

گیلان بهینیمان هف دشت و هف کوو

[گیلانِ یِنیمان هَف دشت و هَف کو / بین من و او هفت دشت و هفت کوه فاصله است]

مہر شہ‌مال باوروو پہیغامش بواچوو

[مَر شَمال باوروو پِیغامش بواچو / مگر کہ باد شَمال پیام اورا بیاورد و بگوید]

بارزه و ہشہن کہو سہ‌نگہیلہ ئاو کہو

[بارز و شَن کو سنگیلہ آو کو / بگذار (آنقدر) باران بیارد تا ہمہ‌ی سنگہا را آب کند]

دیری نمارزوو یارم شوونیم و ہو

[دیری نمارزوو یارم شوِنم وَو / کہ دوری و فراق نمی‌گذارد یارم ہمراہم شود]

فہلہک ناومان شاناش جیایی

[فَلَک ناومان شاناش جیایی / فلک بین ما جدایی انداختہ است]

حہیفہن بوونیمہ یہک شہو تہنیایی

[حِیْفَن بوئیمہ یَک شو تَنیایی / حیف است کہ حتی یک شب را بدون ہم و تنها بستر بریم]

دیری و دووسی ہہر کہ مواچوو

[دیری و دوسی هر گه مواچو / هر کسی که می‌گوید دوری موجب دوستی ست]

عشق نهمه‌زانوو بی دهردهن مواچوو

[عشق نَمزانو بی دردَن مواچو / او از عشق چیزی نمی‌داند و از سَر بی‌دردیست که می‌گوید]

***

باچه بیه‌ونه وه هامنشینم

[باچه بی‌اونه وَو هامنشینم / بگو بیاید و همنشینم شود]

هر چی ناز باوروو نازش وه‌کیشم

[هر چی ناز باوروو نازش وَکیشم / هر چه ناز بیاورد ناز او را خریدارم]

نه‌که‌و توری‌اوش ریش ورچه‌خیناو

[نگو توری‌اوش ریش ورچه‌خیناو / نکند قهر کرده باشد و روی برگردانده باشد]

چهم وه پراشه‌ن دیده‌مه‌ن پر ئاو

[چچَم وَراهی دیدمَن پر آو / که از چشم برای او دیدگان من پُر آب است]

چهم سیاو و برمه‌که‌مانه‌ن

[چچَم سیاو و برمه‌که‌مانَن / او سیاه چشم و کمان ابروست]

وه دل منیشوو شیرین زوانه‌ن

[وَدل منیشو شیرین زوانَن / شیرین زبان است و به دل می‌نشیند]

چهمش ستاره هه‌ف ئاسمانه‌ن

[چچَمش ستاره هَف آسمانَن / چشم او ستاره‌ی هفت آسمان است]

نه‌گه‌پوو ئازیر گه‌پواش گرانه‌ن

[نگرُوو آرزى گرُوآش گرآنن / عزيز من گريه نكند كه گريه‌ي او بس گران است]

شهو سيهو و مانگ چوارده شهو

[شو سياهو و مانگ چوارده شو / سياهى شب و ماه شب چهارده]

قسه چ زولف و رُوخسارش مكهو

[قسه چ زلف و رُوخسارش مكو / سخن از زلف و رخسار او مى‌كنند]

چارشهوي چهرمه وه بالاكه ئوو

[چارشو چرمه و بالاكه او / چادر سفيد بر بلنداي قامت او]

نهوينه فهورهن نيشتهن سهر كوو

[نوينه وورن نشتن سر كو / همچون برف تازه است كه بر سر كوه نشسته باشد]

«شيرين» سهوزه‌من گيجى چهرمينه

[«شيرين» سوزمن گيجى چرمينه / «شيرين» سبزه روى من پيراهن سپيد است]

«شيرين» وانامهن شوور شهوينه

[«شيرين» وانامن شور شويينه / از «شيرين» خواندن من شور شبانه است]

قه‌سه‌م وه «له‌پوو» وه «ميانكاله»³

[قسَم و «لپو» و «ميانكاله» / به (زيبايى) «لپو» و «ميانكاله» سوگند مى‌خورم]

عاشقش ههنيم عومرى سهد ساله

[عاشقش ههنيم عمرى صد ساله / تا عمرى صد ساله عاشق او خواهم ماند]

ئيسه عاشقى ئه‌گه خه‌يالهن

³ ميانكاله: نام شبه جزيره واقع در جنوب ساحل شرقى درياى خزر مى‌باشد كه پناهگاه پرنندگان مهاجر و از جاذبه‌هاى طبيعى بى‌مانند منطقه‌ي زاغمرز است.

[ئیسه عاشقی آگه خیالَن / حال اگر عاشقی وهم و خیال باشد]

سه‌د رو فراقه‌ن بیهک روش و ساله‌ن

[صد روش فراقن یک روش وصالَن / صد روز آن دوری و فراق و تنها یک روش
وصال باشد]

وه سه‌د روش ئه‌گه چ چه‌م ئاو باری

[وَ صد روش آگه چ چه‌م آو باری / به صد روز اگر برایش اشک بریزی]

وه شه‌وق وصال میژوو تاو باری

[وَ شوق وصال میژو تاو باری / (باز هم) به شوق وصال می‌ارزد که طاقت بیآوری]

هه‌ر گولی منش یاد یار وه‌نه‌و

[هر گلی منش یاد یار و تو / هر گلی که مرا به یاد یار انداخته باشد]

نه‌یه‌ن ک ده‌سم ئوو گوله‌ش که‌نه‌و

[نین که دسم او گلش کنو / هرگز نشده است که دست من آن گل را کنده باشد]

سه‌یرانگا یارم بوونه «هه‌ورامان»^۴

[سیرانگاه یارم بوئه «هورامان» / گشت و گذار یار من اگر «هورامان» باشد]

یا «شیرخان له‌پیوو»^۵ ، «گه‌ز»^۶ و «په‌له‌نگان»^۷

^۴ هه‌ورامان = هورامان : نام بخش گسترده‌ای از کردستان و کرمانشاه است که بکرترین جغرافیا و نژاده‌ترین مردمان را در خود جای داده است .

^۵ شیرخان له‌پیوو = شیرخان لپو : نام مرداب کوچکی در امتداد مرداب بزرگ لپوست که لپوی بزرگ را به پلنگان پیوند می‌دهد .

^۶ گه‌ز = گز : نام محلی خلیج گرگان است که در جنوب شبه جزیره میانکاله قرار گرفته است .

^۷ په‌له‌نگان = پلنگان : نام مردابی است که در امتداد شیرخان لپو به مرداب گز می‌پیوندد .

[یا «شیرخان لپو»، «گَز» و «پَلنگان» / یا اینکه در «شیرخان لپو»، «گَز» و «پَلنگان» باشد]

هەر چووکوو یارم ئووچا پاش نیناو

[هەر چو کو یارم اوچا پاش نیناو / هەر جایی که یار من در آنجا قدم نهاده باشد]

«یهککه ئووجا»^۸ بوو یا کووی^۹ «پراو»

[«یگَه اوجا» بو یا کوءِ «پراو» / حتی اگر «یگَه اوجا» و یا کوه «پراو» بوده باشد]

قیبلهش ئهگه کهی م ههنیم مهجاز

[قیله ش اگه کی م ههنیم مجاز / اگر من آنجا را قبله‌ی خود قرار دهم بر من رواست]

کهعبه م کووی دووس نه دیما حیجاز

[کعبه م کوءِ دوس نه دیما حجاز / زیرا کعبه‌ی من کوی دوست هست نه به سوی حجاز]

***

«باو تا بکهیمهن دووسیمان چ نو

[«باو تا بگیمَن دووسیمان چ نو / بیا تا دوستی هایمان را تازه کنیم]

من دار نارنج تو دار لیمو»^{۱۰}

[من دار نارنج تو دار لیمو» / من مانند درخت نارنج باشم و تو مانند درخت لیمو]

باو ک دیم دلّ وه دیما ت ههن

^۸ یهککه ئووجا = یگَه اوجا : نام نقطه ای از شبه جزیره میانکاله که به سبب داشتن تک درخت اوجا به این نام زبازد شده است .
^۹ پراو : نام برگترین غار یخی جهان است که در کوه بیستون قرار گرفته است .
^{۱۰} این بیت از اشعار فولکلور کُردی ست .

[باو که دیم دل و دیماتِ هَن / بیا که روی دل به سوی توست]

تهنیا بی هاوده م چه م وه پرت هَن

[تَنیا بی هاوَدَم چَم و راتِ هَن / تنها و بی همدم چشم براهِ توست]

دل مند بهرد هاشتد و لواید

[دلِ مَنَد بُرَد هاشتد و لواید / دل مرا بُردی و مرا رها کردی و رفتی]

بی تاو وهیهن دهر دئهی دلِبهر کواید

[بی تاو وین درد آئی دلبر کواید / از درد بی طاقت شده ام ای دلبر کجایی]

وه تار زولفد ک وه ملد بی

[وَ تارِ زلفدِ که و ملد بی / با تارِ زلفت که به دور گردنت داشتی]

دل مد بهن کهرد بهنده گی مد دی

[دلِ مَد بِن کَرَد بِنْدگیِ مَد دی / دل مرا به خود بند کردی و بندگی مرا دیدی]

چرینم خاک بی سهرینم درک

[چَرینمِ خاکِ بی سَرینمِ دِرک / (اگر) بستر من از خاک و بالین من از خس و خار

بود]

سهر پاد ک بییم نیاشتم و رک

[سَرِ رادِ که بییم نیاشتم وِرک / همین که بر سر راه تو بودم هیچ بهانه جویی

نمی کردم]

تا یهک چه میس هَن چه م وه چه مد که ی

[تا یَک چَمیش هَن چَم و چَمِد کی / تا به فرصت یک نگاه هم که بشود چشم در

چشم تو اندازم]

وه لهو ره سا گیان وه مه قدهد مد بهی

[وَكُو رَسَا گِیَان وَ مَقْدَمِد بَی / و با جان به لب رسیده به مقدم تو بیایم]

واتد نمهینه قسه تالید کهرد

[وَاتِد نَمَیْنَه قَسَه تَالِید کَرْد / (اما) تو گفتی نمی‌آیی و سخن تلخ گفتی]

چ شه و شه و قَم مانگی ری خود بهرد

[چ شَوِّ شَوِّ قَم مانگِ ری خود بَرْد / و روشنایی ماهِ رویت را از شب شوق من بُردی]

دیروه باماد په‌یغامد باماش

[دِیروءَش باماد پَیغامِد باماش / اگر از دور و دیرهنگام هم که می‌آمدی و پیغامت

می‌آمد]

وه لکوم نه‌مه‌ردام عومرم سهر ناماش

[وَ لَکُم نَمَرْدَام عَمْرِم سَر ناماش / شاید نمی‌مُردم و عمرم بسر نمی‌آمد]

چ چه‌م وه پایی دیدم به‌رئاما

[چ چَم وَرَیید دیدَم بَر آما / از چشم براهی تو دیدگانم کور شدند]

ئارو سواد کهرد عومرم سهرئاما

[آرو سواد کَرْد عَمْرِم سَر آما / (آنقدر) وعده‌ی امروز و فردا دادی که عمرم بسر آمد]

***

بارزیه باچی بژنه‌وان دانگم

[بَارزِیَه باچی بژنَوَان دانگِم / بگذارید تا بگویم و صدایم را بشنوند]

شه‌وم رو‌نه‌ی و به‌ر ناما مانگم

[شَوِّم رَو نَی وَ بَر ناما مانگِم / شب انتظار من روز نشد و ماه من بر نیامد]

ده‌سم وه دوعا نند‌پرایم وه‌پا

[دَسِم وَ دُعَا نِنْدِرَايِم وَ رَا / دست به دعا به چشم براهی ایستادم]

یار منش نه‌دی ئاما و لوا

[یار منش نَدی آما و لوا / یار مرا ندید و آمد و رفت]

ئاما و لوا مش بجا نه‌ورد

[آما و لوا مش بجا ناورِد / آمد و رفت و مرا بجا نیاورد]

چ که‌م لوتفیش بی مش وه ده‌رد ئه‌ورد

[چ که لطفیش بی مش وَ درد آورد / از کم‌لطفی او بود که مرا به درد آورد]

«یانم برمیو چیشم سه‌رئامان

[«یاَنَم برمیو چِشَم سَرِ آمان / خانه‌ام ویران شود، چه بر سر من آمده است]

١١ په‌یحانم کالان درک به‌رئامان»

[رِیحانِم کالان دِرِک بَرِ آمان] / (در باغ امیدم) ریحان کاشتم و خار روییده است]

«مه‌ر م چیشم وات چیشش ئه‌ژنه‌فته‌ن

[«مَر م چِشَم وات چِشِش اَزْ نَفْتَن / مگر من چه گفتم و او چه شنیده است]

١٢ وه قسه ناکه‌س منش فه‌ره‌ته‌ن»

[وَ قسه ناکَس مَنش فَرْتَن] / که با سخن ناکس مرا فروخته است]

روحی م مانه چ بار فراق

[رُوح م مَانَه چ بَار فِراق / روح و روان من خسته از بار فراق است]

¹¹ این بیت برگرفته از سیاه چمانه‌های هورامانی است

¹² این بیت با اندکی تغییر برگرفته از اشعار فولکلور کُردی است .

باخ ئومیدم وهیهن هَشک و قاق

[باخ اُمیدم وین هَشک و قاق / درختان باغ امید من همه خشک و تکیده شده‌اند]

وه دیم نیاروو نیشان پیری

[و دیم نیارو نیشان پیری / (اما) یار نشانی از پیری بر چهره ندارد]

یار نه‌کیشانش چه داخ دیری

[یار نکیشانش چه داخ دیری / زیرا که یار از داغ دوری درد نکشیده است]

ئه‌گه بزنام چه بی وه‌فاییش

[آگه بزنام چه بی وفاییش / اگر از بی‌وفایی یار آگاه بودم]

سه‌ر ده‌هیم وه سه‌نگ نه‌و ئاشناییش

[سه‌ر دهیم و سنگ نو آشناییش / سر به سنگ می‌زدم که آشنایی او در میان نباشد]

سایه دار هَشک نیشته نیاروو

[سایه دار هَشک نیشته نیارو / نشستن در سایه‌ی درخت خشکیده خطاست]

یار بی وه‌فا داشته نیاروو

[یار بی وفا داشته نیارو / داشتن یار بی‌وفا هم خطاست]

چهن روه عومرم سه‌ر وهی وه یاری

[چن روه عومرم سر وی و یاری / این چند روزه عمر من به یاری طی شد]

وه کار عشق و دل و دل‌داری

[و کار عشق و دل و دل‌داری / و به کار عشق و دل و دل‌داری گذشت]

کوا عشقی ک یار وه‌فادارهن

[کوا عشقی که یار وفادارن / کجاست عشقی که یار وفادار باشد]

چ گه‌پروا عاشق مه‌عشوو قیش زاره‌ن

[چ گروآ عاشق معشوقش زارن / از گریه‌ی عاشق معشوق هم زاری کند]

وه مه‌ینه‌ت ژین یاری که‌ونه یار

[و مینت ژین یاری کونه یار / یار در سختی زندگی یاری کند]

شان وه شان یه‌ک دیم که‌ران وه کار

[شان و شان یک دیم گران و کار / و شانه به شانه‌ی هم به تلاش رو کنند]

***

مانگه شه‌و یاد « ترشی په‌ژ کومه »^{۱۳}

[مانگه شو یاد « ترشی پز کومه » / در شب مه‌تابی « ترشی پز کومه » را به یاد می‌آورم]

یاره‌یل یه‌کدل ویرم ماورپونه

[یاریل یکدل ویرم ماورونه / که یاران یکدل را به خاطر می‌آورد]

گوتاره‌مان دهره‌د، قسه‌مان یاری

[گوتارمان دهره‌د، قسه مان یاری / گفتگوهای ما از درد بود و سخن ما از یاری]

ک مانگیش یاره‌ن وه شه‌و تاری

[که مانگیش یارن و شه‌و تاری / که ماه هم در شب تار یار است]

ماچی نه‌که‌ونه سه‌وزمان زهردی

[ماچی نگونه سوزمان زردی / می‌گویم هشدار ! که سبز ما به زردی نگراید]

گهرمی یاری‌مان نه‌لو وه سه‌ردی

[گرمی یاریمان نلو و سردی / و گرمی دوستی و یاری‌هایمان به سردی نگراید]

¹³ نام محلی نقطه‌ای از شبه جزیره میانکاله است .

شووئى يه كيتتر داشتهومان يارى

[شون يَكيتَرِ داشتومان يارى / با هم يارى و همدلى داشته باشيم]

تا كاله نه لو ملك «ئه نارى»^{١٤}

[تا كاله نلو ملك «انارى» / تا ملك «انارى» باير و بى كشت نماند]

تا «شاحسئنى»^{١٥} ، «تاله خيار»^{١٦} ههن

[تا «شاحسئنى» ، «تاله خيار» ههن / تا بركت ملك «شاحسئنى» و «تاله خيار» هست]

گرئ دارهيله ئيچا پر بارهن

[گر داريل ئيچا پر بارن / همهى درختان در اينجا پر به بار مى نشينند]

سهرسوز و گه وره يهك دهشت بئ بهرز

[سرسوز و گوره يك دهشت بئ برز / سر سبز و بزرگ، يك دهشت هموار است]

«هورامان تهخت»^{١٧} هن باچه «زاغمرز»^{١٨}

[«هورامان تهخت» باچه «زاغمرز» / بگو كه «زاغمرز» يك «هورامان تهخت» است]

«له پوو» ش پر ناوهن چ ئاوى «پيژاو»^{١٩}

¹⁴ نام محلي بخشى از زمينهاى كشاورزى زاغمرز است .

¹⁵ نام محلي بخشى از زمينهاى كشاورزى زاغمرز است .

¹⁶ نام محلي بخشى از زمينهاى كشاورزى زاغمرز است .

¹⁷ هورامان تهخت = هورامان تهخت : نام شهرى ست از توابع شهرستان سروآباد استان كردستان كه از بكرترين مناطق كردستان و

ايران به شمار مى آيد .

¹⁸ زاغمرز = زاغمرز : نام بزرگترين روستاى كردنشين از چهار روستاى كردنشين كوچ داده شده در شمال ايران (مازندران) است

كه با نام چهارقلعه عبدالملكى زيانزد هستند .

¹⁹ ريزاو = ريجاب : به معنى آبشار نام منطقه ي بسيار زيباى در ميان رشته كوههاى دالاهو است .

[«لپو»ش پر آون چِ آوِ «ریژاو» / مرداب «لپو»ی زاغمرز پر آب از آب چشمه‌ی
«ریجاب» است]

نمارزوو ریخه‌ش بمه‌نوو بی ئاو

[نمارزوو ریخه‌ش بمنو بی آو / و نمی‌گذارد ریشه‌ها در اینجا بی‌آب شوند]

***

مانگه شهو وه‌شته‌ر بیداری که‌رده

[مانگه‌شو وشته‌ر بیداری کرد / خوشتر است در شب مهتابی بیداری کردن]

راز دل‌داری دیاری که‌رده

[راز دل‌داری دیاری کرد / راز دل‌داری را آشکار ساختن]

کومین لا بلی را یانه یارم ؟

[کومین لا بلی را یانه یارم ؟ / برای رفتن به خانه‌ی یار از کدام سو بروم ؟]

ئه‌ی شه‌مال ده‌خیل هه‌نید رازدارم

[آ‌ی شمال دخیل هئید رازدارم / ای باد شمال دستم به دامن توست که تو رازدار

منی]

ت مزانی و خوام مزانوو

[ت مزانی و خوام مزانو / تو می‌دانی و خدای من می‌داند]

وهیم ئه‌سیر عشق هه‌ر لام مشانوو

[ویم اسیر عشق هر لام مشانو / اسیر عشق شدم و اوست که مرا به هر سو می‌افکند]

یارم بواچیه حال‌م بپه‌رسوو

[یارم بواچیه حال‌م پرسو / یارم را بگوئید احوال مرا بپرسد]

گیانم بی تاوهن یار کهی مره سوو

[گیانم بی تاوَن یار کی مَرَسو / جان من بی تاب است که یار کی می رسد]

چ شهوق دیهش چه مم کهی هتهن

[چ شوقِ دیهش چه مم کی هتَن ؟ / از شوق دیدن او چشمان من هرگز نمی خوابند]

خه یال تمشاش خه و مش گرتهن

[خِیالِ تمشاش خَوِ مشِ گرَتَن / خیال دیدن روی او خواب را از من ربوده است]

نه گله یه هه ن نه ناله شیوهن

[نَه گَلِیَه هَن نَه نالَه شیوَن / نه شکوه ای هست و نه ناله و شیونی دارم]

دیری یارهن ک مش چ خه ننه وهن

[دیری یارَن که مشِ چِ خَنَه وَن / این فراق یار است که شادی را از من گرفته است]

چته و نه دیهش بتاو تاو باوروو

[چِتَو نَدِیَهشِ بتاو تاو باوروو / چگونه بتوانم ندیدن او را تاب بیاورم]

چه م ئاوئ گه پوا هه نی نیاروو

[چه م آوِ گروآ هتَی نیارو / زیرا چشمان من آب اشک و گریه ندارند]

هشکان « له پوو » قوو گه پوا ماروو

[هَشکانِ «لِپو» قوِ گروآ مارو / خشک شدن «لیو» قو را به گریه می آورد]

هشک وه یه ن چه مم یار خه م نیاروو

[حَشکِ وَیَن چه مم یارِ خَم نیارو / (اما) چشمان من خشک شده اند و یار را غمی

نیست]

خوا که ونه مهرگ زی میوانم وهو

[خوا کۆنه مرگ زی میوانم وَو / الهی که مرگ هر چه زودتر مهمانم شود]

دیه دیری یار ههنیم قیشتهر نهو

[دیه دیری یار ههنیم ویشتر نو / که دیدن فراق یار برابم بیش از این نشود]

ئهمان هه‌ی ئهمان، ئهمان سه‌د ئهمان

[آمان هه‌ی آمان، آمان صد آمان / ای داد و فغان و صد داد و فغان]

دهرد هجرانش که‌ی مه‌موو ده‌رمان

[درد هجرانش که‌ی مه‌مو درمان ؟ / درد دوری و هجران او چه هنگام درمان می‌شود ؟]

شیرین های شیرین، شیرین مزانوو

[شیرین های شیرین، شیرین مزانو / شیرین آ‌ی شیرین، شیرین می‌داند]

واته، نه‌واته قسه‌م موانوو

[واته، نواته قسه‌م موانو / گفته، ناگفته حرف مرا می‌خواند]

ئهور دل پریم وه‌شهن که وه‌شهن

[آور دل پریم وشن که وشن / ای ابر دل پر من ببار، ببار]

تا واجار وه‌ونه خه‌مد لا چیشه‌ن

[تا واجار وونه خمد لا چشن / تا آشکار شود که غم تو برای چیست]

عومرم سه‌ر وهینه بی‌ هاوزوانی

[عمرم سر وینه بی‌ هاوزوانی / همه‌ی عمرم به بی‌همزبانی طی شد]

نه‌ی یه‌کی به‌هوو چ یار نیشانی

[نی یکی بهو چ یار نیشانی / کسی نبود که از یار نشانی بدهد]

وهى بهشم چ عشق تهنيا جيايى

[وى بَشَم چ عشق تَنيا جيايى / سهَم من از عشق تنها جدايى شد]

دَلَم شِكِيان چ بى وهفايى

[دَلَم شِكِيان چ بى وَفَايى / دَلَم از بى وفايى ها شكسته است]

دياريم نهيَن چيشم دى چ عشق

[دياريم نَيَن چِشَم دى چ عشق / معلوم نشد كه از عشق چه ديدهام]

سهَد ٲارگا ٲاور بيهشت بى چ عشق

[صد آرگا آور بهشت بى چ عشق / (تنها ميدانم) صد آتَشگاه آتش از عشق همچون بهشت بود]

گر چيم چ عشق بى، گر چيم وه عشق دى

[گر چيم چ عشق بى، گر چيم وَ عشق دى / همه چيزم از عشق بود، همه چيز را با عشق ديدم]

تهنياه وه را عشق م خومم نهدى

[تَنياه وَ را عشق م خومم ندى / تنها به راه عشق، من خود را نديدم]

مزانى ك عشق ٲاور وه گيانهن

[مزانى كه عشق آور وَ گيانن / هرچند كه مى دانم عشق آتش به جان مى زند]

همه هى هه وه عشق گيانم نه مانهن

[هَمى هُو وَ عشق گيانم امانن / اما باز هم جان من همان در پناه عشق امان مى يابد]

چ عشق دهر د دل كوپا خه رمانهن

[چ عشق درد دل كوپا خَرمانن / مى دانم كه عشق خرمنى از درد دل در پى دارد]

هه‌مه‌ی عشق ک ههن دهر دم دهرمانهن

[هَمی عشق که هَن دردمِ درمائن / اما باز هم عشق که هست درد من درمان است]

بولبول ئهر چ عشق ده‌م ده‌هوو پاسهن

[بلبل آر چ عشق دم دَهو راسَن / بلبل اگر از عشق دم زند راست گفته است]

زام عشقش وارد واتش عشق خاسهن

[زام عشق وارد واتش عشق خاسَن / زخم‌خورده‌ی عشق شد و باز هم عشق را ستود]

هاورپا عشق ههر که مه‌موونه وه‌شوون

[هاورا عشق هر که مَمونَه وَشون / هر کسی که با عشق همراه می‌شود]

بایه‌د بلو تا که‌نه بیسیٔوون

[باید بلو تا کَنه بیستون / باید تا گندن بیستون هم پیش برود]

هاوده‌م عشق ههن یانه رمیا

[هاوَدَم عشق هَن یانه رمیا / همدم عشق خانه خراب خواهد بود]

ده‌ر به دهر وه‌یه، شه‌و و رو‌ته‌نیا

[در به در وِیه، شو و رو تَنیا / آواره و شب و روز تنها خواهد بود]

چراخ شیعرم بی عشق کوشیان

[چراخ شِعِرَم بی عشق کوشیان / چراغ شعر من بی عشق مُرده است]

عومر ئازیزم بی عشق سوچیان

[عَمِرِ آزیزم بی عشق سوچیان / عمر گرانمایه‌ام بی عشق سوخته شده است]

بی عشق نمیژووک عومر سه‌ر بکه‌ی

[بی عشق نمیژو که عمر سر بگی / بی عشق نمی‌ارزد که عمر را به پایان ببری]

خاسته ر بمری تا دونیا بهیهی

[خاستر بمری تا دنیا بیی / حتی بهتر آنکه بمیری تا زاده شوی]

پا بینان بان سہنگ مہ زارم

[پا بینان بان سہنگ مزارم / بر سنگ مزار من پای بگذارند]

رہ حمیشاں بهیهو وہ مہ رده زارم

[رَحْمِشَانِ بِيَاوِ وَمَرَدَ زَارِمِ / و به مردن زار من رحم بیاورند]

بنسینان بان سہنگ مہ زارم

[بنسنان بان سہنگ مزارم / بنویسند بر روی سنگ مزار من]

وہیم کوشیا عشق باچانہ زارم

[ویم کوشیا عشق باچانہ زارم / کشتهی عشق شدم و زاری مرا بمویند.]

نہ مؤرداد ۱۳۹۲ / لہرلد ۱۳۹۲

«چواردانه‌یی»

واته‌یل گیس بوپ‌یا

[«چواردانه‌یی»/«چهارتایی»]

[واتیل گیس بُریا / گفته‌های گیسو بُریده]

«وه نام بی نام»

[«و نام بی نام» / «به نام بی نام»]

نهیی تا باچینهش چنه ک بییهن

[نیی تا باچینش چیه که بیئن / نمی شد تا چنان که وجود اوست بیانن کنم]

وه نامی وه راشهن بچرووش کییهن ؟

[وَ نامی وَ راشن بچرووش کیئن ؟ / کیست با نامی شایسته و سزاوار او صدایش

کند ؟]

چه نی فام مکهونه چ ده ریا چپی ؟

[چنی فام مکهونه چ دریا چپی ؟ / (زیرا مگر) یک قطره چقدر می تواند از دریا فهم

کند ؟]

وه نام خوایی ک نامیش نییهن

[وَ نام خوایی که نامیش نیئن / (پس) به نام خدایی که نامی برای او یافت نمی شود]

«بهشی عومر»

[«بشی عمر» / «سهم عمر»]

خوایی ک گیان و دل و دیده‌مه‌ن

[خوایی که گیان و دل و دیدمَن / آن خدایی که جان و دل و دیده‌ی من همه
اوست]

ده‌لِیلِ بیه‌مه‌ن ئه‌گه یه‌ک ده‌مه‌ن

[دلِیلِ بیه‌مَن اگه یَک دَمَن / دلِیلِ بُوْدِنِ مَن اگَر یَک دَم هَم که باشد، اوست]

بزانی بیه‌ی به‌ی چ ژین وه‌سِیمه‌ن

[بزانی بیه‌ی بی چ ژین وَسَمَن / دلِیلِ بُوْدِنِ رَا بَدَانَم از زندگی مرا بس است]

چی فخرخه‌ن به‌شی عومر فره یا که‌مه‌ن

[چی فَرخَن بَشی عُمَر فَرَا یا کَمَن / چه فرق می‌کند سهم عمر زیاد یا کم باشد]

«ئاو میړ»

[«آو میړ»/«آب مهر»]

نهمهن عومری وه ژیند، های زی که

[نمن عمری و ژیند، های زی که / عمری به زندگی تو نمانده است، زینهار شتاب
کن]

بیکیشه دهس چ کیند، های زی که

[بیکیشه دس چ کیند، های زی که / از کینهات دست بکش، زینهار شتاب کن]

لوه تازه بکه گیان وه ئاو میړ

[لوه تازه بکه گیان و آو میړ / برو جان را به آب مهر تازه کن]

ئه‌جهل ههن دهر که‌میند، های زی که

[اجل هن در گمیند، های زی که / اجل در کمین توست، زینهار شتاب کن]

«باده و مهسی»

[«باده و مَسِی»/«باده و مستی»]

باده و مهسِیم مَشْ داهان چ وهر

[بادَه و مَسِیم مَشْ داهان چ وَر / باده نوشی و مستی من، مرا به پیش انداخته است]

نه‌که‌رده‌یل مهس چ م مه‌هوو سهر

[نَکَرْدَیلِ مَسِ چ م مَهو سَر / آنچه که (هیچ) مستی نکرده است از من سر می‌زند]

جام په‌یایه‌ی رشته ته‌سبیمهن

[جامِ پَیایِی رَشْتَه تَسبِیمَن / جام بیای (همانند) رشته تسبیح شده است]

دایم سه‌جاده‌م چ مه‌ی مه‌موو تهر

[دایم سَجَادَه‌م چ مِی مَمُو تَر / مُدام سَجَادَه ی من از مِی تَر می‌شود]

«زهوق مه‌سی»

[«زوقِ مَسی»/«ذوقِ مستی»]

به‌زم ساقیمان بی باده نییهن

[بزم ساقیمان بی باده نیئن / بزم ساقی ما هرگز بی باده نیست]

زهوق مه‌سی بوو بی باده کییهن؟

[زوقِ مَسی بو بی باده کیئن؟ / کیست که ذوقِ مستی داشته باشد و بی باده مانده باشد؟]

چ لوتف ساقی جام په‌یاپه‌ی

[چ لطفِ ساقی جامِ پیایی / از لطفِ ساقی جام‌های پی‌در پی]

ئه‌زهل تا ئیسه پر باده بییهن

[ازل تا ئیسه پر باده بیئن / از هنگام ازل تا کنون پُر از باده بوده است]

«مهى په يابهى»

[«مى پياپى» / «مى پياپى»]

بيهه باده تا چ خوم بهرم كهى

[بيه باده تا چ خوم برم كى / بده باده تا مرا از خويشتن خويش بيرون كنى]

مهر دهرمان وهويى چ په يابهى مهى

[مر درمان وويى چ پياپى مى / از پياپى مى نوشيدن مگر اينكه درمان شوم]

ساقى په يمانه م دل و گيانمه ن

[ساقى پيمانم دل و گيانمن / اى ساقى، پيمانه ي من دل و جان منست]

گهره كم بهه ي په يمانه م پر كهى

[گر كم بهى پيمانم پر كى / مى خواهم كه بدهى و پيمانهام را پر كنى]

«راسی مه‌سی»

[«راسی مَسی»/«راستی مستی»]

سیاومه‌سیم وه‌ش ساقیم مزانوو

[سیاومه‌سیم وِش ساقیم مزانو / سیاه مستی مرا خوشتر است ساقی من می‌داند]

باده‌یی به‌هوو واردد بشانوو

[باده‌یی بهو واردد بشانو / باده‌یی بدهد که به محض خوردنش ترا بیافکند (مردافکن

باشد)]

چ دلِ سیه‌و گه‌روام به‌ن نه‌یه‌و

[چ دلِ سیاو گروام بن نیو / چنان مست شوم که از گناه دلِ سیاه خود گریه‌هایم

تمام نشود]

تا راسی مه‌سی گیانم بسانوو

[تا راسی مَسی گیانم بسانو / تا راستی آن مستی جان مرا بخرد (مرا نجات دهد)]

«یانه میړ»

[«یانه مړ»/«خانه ی مهر»]

یانه ک وه میړ دهره ییش وازهن

[یانه که و میړ دَرِیلش وازن / خانه‌ای که درهای آن به مهر باز است]

که عبه ییش نه ونه گر لاش نمازن

[کعبه ییش نونه گر لاش نمازن / اگر کعبه هم نباشد در همه سوی آن قبله

پیداست]

دلّی ک وه میړ دلّاده گیش که رد

[دلی که و میړ دلّادگیش کرد / دلی که به مهر عاشقی و دلّادگی کرده است]

وه را دلّارهن، عشقش پر نازهن

[ورا دلّارن عشقش پر نازن / شایسته‌ی دلّار است و عشق او سرشار از ناز است]

«نه‌غمه کوردی»

[«نغمه کُردی»/«نغمه‌ی کُردی»]

وه کوردی واتم قسه عشق و دهرد

[وَ کُردی واتم قسه عشق و دَرَد / سخن عشق و درد را به کُردی گفتم]

تا نه‌واچان کورد دهردش چ ویر بهرد

[تا نَواچان کُرد دَرَدش چ ویر بُرد / تا نگویند کُرد درد را از یاد بُرد]

وه کوردی نالایم چ داخ و دهردم

[وَ کُردی نالایم چ داخ و دَرَدِم / از داغ و دردم به کُردی نالیدم]

وه خهم و شادیم کوردیم نه‌غمه که‌رد

[وَ خَم و شادیم کُردیم نغمه کُرد / غم و شادیم را با نغمه‌ی کُردی بیان کردم]

«ویره‌گا»

[«ویرگا»/«هنگامِ غروب»]

ویره‌گا زار وه‌رئ مانه ههن

[ویرگا زارِ وَرِ مانه هَن / هنگامِ غروب (جلوه‌ی) حالِ زارِ خورشید خسته است]

شیکیا دلّی ههر پودانه ههن

[شکیا دلِ هر رودانه هَن / (غروب) دل شکسته‌ی هر روز است]

پی زهرده‌ن ک پو بی وه ممروو

[ری زردن که رو بی وَرِ مِمرو / زرد روی (شرمنده) است که روز بی خورشید

می‌میرد]

شهو چوور مه‌یه‌ونه وه‌ر بی یانه ههن

[شو چور میاونه وَرِ بی یانه هَن / شب حاکم می‌شود و خورشید بی‌خانمان می‌شود]

«مهرده‌ی خه‌م»

[«مردی خَم»/«مردنِ غم»]

بارزه بمری تا خه‌م بمروو

[بارزِ بمری تا خَمِ بمرِو / بگذار من بمیرم تا غم بمیرد]

نه م بگه‌پیش نه ئووم بچروو

[نه م بگَپیش نه اوم بچِرو / نه من برای او بگیریم و نه او مرا صدا کند]

سازم نه‌ژه‌نوو سوز خه‌م هه‌نی

[سازم نژنو سوزِ خَمِ هنی / دیگر ساز من از سوز غم ننوازد]

په‌رده به‌م و زیر وه خه‌م نه‌لپوو

[پرده بَم و زیر وَ خَمِ نلِرو / پرده های بَم و زیر به غم نگردند]

«دلِ هوون»

[«دلِ هوون»/«دلِ خون»]

بهی قیره نهیهن ناله‌مان بواچه

[بی قیره نین ناله مان بواچه / چرا فریاد نشده است ناله‌ی ما بگو]

بهی نه‌کالیان کاله‌مان بواچه

[بی نکالیان کاله‌مان بواچه / چرا کشتزارهای ما بایر و بی‌کشت مانده است بگو]

بهی مه‌مخور ئیچا پیاله‌ش هالی

[بی مخمور ئیچا پیالش هالی / چرا در اینجا مخمور جامش خالیست ؟]

بهی دلش هووننه ناله‌مان بواچه

[بی دلش هوونن لاله مان بواچه / چرا دلش خونست لاله‌ی ما بگو]

«پاییز و وهار»

[«پاییز و وهار»/«پاییز و بهار»]

گول ک رشکیاوش درک دیارهن

[گول که رشکیاوش درگ دیارن / گل که ریخته شده باشد خار نمایان می شود]

پاییز وهار درک دارهن

[پاییز وهار درگ دارن / پاییز، بهار خار درخت است]

درک هرد نه که پاییز رسوا که

[درگ هرد نگه پاییز رسوا که / خار را نشکن پاییز را رسوا کن]

وه داره یلی ک سهوز وهارهن

[و داریلی که سوز وهارن / به زیبایی درختانی که در بهار سبز می شوند]

«ٴهور بى وهشن»

[«اُور بى وشن»/«اُبر بى باران»]

ههوامان ههر چى سىاوش كهردهو

[هوامان هر چى سىاوش كَرَدُو / هر چقدر هواى ما تيره و تار شده باشد]

كاريش نهكهپدهن توفانى نهكهو

[كاريش نكردن توفانى نكو / تا هنگامى كه توفانى نشود كارى نكرده است]

ئى گرپه و تهپاك وه زهمين دل

[ئى گرو تراك و زمين دل / اينهمه ترك بر زمين دل نقش بسته است]

كهى ٴهورهپل مان وهشهنى مكهو ؟

[كى اُوريل مان وشنى مگو / پس كى ابرهامان مى خواهند بارانى ببارند ؟]

«قوورهی سهور»

[«قوره سوره»/«قورهی صبر»]

بهی کر بیچینی تا مه موو وته ؟

[بی کر بیچینی تا ممو وته ؟ / چرا سکوت کنم تا زمانی که می شود گفت ؟]

بهی چه م بواسی خوم ده هی هته ؟

[بی چه م بواسی خوم ده هی هته ؟ / چرا چشم بیندم و خودم را به خواب بزنم ؟]

سهور ئه گه قووره حلوا که رینه

[سوره آگه قوره حلوا کرینه / صبر اگر قوره را حلوا می کرد]

دما سهورمان بهی وهی سهر ته ؟

[دما سهورمان بی وی سهر ته ؟ / سرانجام صبر ما چرا وارونه شد ؟]

«ٲاورئ ٲارگا»

[«آور آرگاه» / «آتش آتشگاه»]

ٲاورئ ٲارگا ههچنه داخهٲ

[آور آرگاه هچنه داخٲ / آتش آتشگاه همچنان داغ است]

وه چهٲ ديارئ سهوزئ باخهٲ

[و چهٲ ديارئ سهوزئ باخٲ / به چهٲ انداز سهبزئ باغ پيداست]

ٲا ئيمه چهٲ عشق دهٲمان مانهٲ

[ٲا ئيمه چهٲ عشق دهٲمان مانٲ / ٲا هنگاميكه عشق دهٲمان ماست]

چهٲو كوو دهٲد عشق لامان سراخهٲ

[چهٲو كوو دهٲد عشق لامان سراخٲ / كجا دهٲد عشق به ما روى مئ نمايد]

«دانگِ دل»

[«دانگِ دل»/«صدای دل»]

وهر ههن سوو باورپوو خهم شهو چپیشهن؟!

[وَرَهَن سو باورو خَم شَو چَشَن / خورشید هست که روشنایی بیاورد، غم شب چیست ؟]

ئهگه دانگِ دل درسْ نهو چپیشهن؟!

[آگه دانگِ دل درسْ نو چَشَن / اگر صدای دل راست و درست نباشد چیست ؟]

پوچ شهو دیار ناو شهو بیدار

[روچ شو دیار ناو شو بیدار / روز از شب پیداست در میان شب بیدار]

بمهنه بوینه سههر وهو چپیشهن؟!

[بَمَن بُوینه سحر وو چَشَن / بمان و ببین که سحر شود چه می شود ؟]

«رہخت سہوز»

[«رختِ سَوز» / «لباسِ سبز»]

چہم وہ چہم مکھی قہورہیلہ ئاو وہو

[چَم وَ چَمِ مِکھی وَ وُورِیلہ آو وَو / چشم انتظارم تا برفِ ها آب شوند]

کوویستان سہر° پاس کہو، دارہیلہ دیم کہو

[کوویستان سَرِ راسِ کُو، دارِیلہ دیم کُو / کوه ها سر بلند کنند، درختان رخ بنمایند]

وہ رہخت چہرہ قہور تووت نہکہونہ

[وَ رَختِ چَرَمہ وَوَرِ توتِ نَکُونہ / برف (نتواند) با پیراہن سفید خود فریب دهد]

داری ک وہہار رہخت سہوز مکہو

[داری کہ وَہارِ رَختِ سَوزِ مِکُو / درختی را کہ (می تواند) در بہار پیراہن سبز بر

تن کند]

«نه‌نسیا کتاو»

[«نسیا کتاو»/«کتابِ نوشته»]

نه‌نسیا کتاو° هه‌نییه بو‌نان

[نسیا کتاو هنیه بو‌نان / هستند کسانى که کتاب نوشته را بخوانند]

نه‌واچیا یله هه‌نییه بو‌چان

[نواچیا یله هنیه بو‌چان / هستند کسانى که ناگفته‌ها را بگویند]

پشت ئهور° وه‌ر پر سوو وینانه

[پشت اور ور پر سو وینانه / در پشت ابر خورشید پر نور را ببینند]

چ سهردی دنان° سهر یه‌ک نه‌هان

[چ سردى دنان سړ يک نهان / واز سرما دندان بر هم نزنند]

«هاوسادهیی»

[«هاوسادیی»/«همسایگی»]

هاوسادهیی مان ئیلا ئوولا کهن

[هاوسادیی مان ئیلا ئولا کن / بین همسایگی ما از این سو تا آن سوی جوی فاصله افتاده است]

هه نی چ یه کتر دنیا ئیمه ش وهن

[هنی چ یکتر دنیا ئیمه ش ون / دیگر دنیا ما را از باهم بودن باز داشته است]

هه نی کهرده مان قیره سهر کهن

[هنه کَرده مان قیره سَر کن / برای صدا کردن هم فریاد می زنیم]

هه مه ی نه ژنه فته جواویمانهن

[هَمی نژنفته جواومانن / باز هم نشنیدن پاسخ ماست]

وه «شیرین» ک ج شیرینی عشقسه قسه تالیم نییهن

و «شیرین» که ج شیرینی عشقسه قسه تالیم نییهن

شوور «شیرین»

[شوور «شیرین» / شوور «شیرین»]

ئاوی خه یالم عشق شیرینهن

[آوی خیالم عشق شیرین / آبی خیال من عشق «شیرین» است]

ئاوی ئارام تمشا شیرینهن

[آوی آرام تمشا شیرین / آبی آرام من نگاه «شیرین» است]

وه ساز و ئاواز، شیعر شهوینهن

[و ساز و آواز، شعر شوینم / در ساز و آواز و شعر شبانهی من]

«شیرین شیرینم» شوور دیرینهن

[«شیرین شیرینم» شوور دیرین / نغمهی «شیرین شیرینم» شوور دیرینه ایست]

وه چهه و چراخ زئيم «هياو»

و چهه و چراخ زئيم «هياو»

«هياو»

[«هياو»/«هياو»]

زئيمان ٲاركا، ٲاور هياوهن

[زئيمان آركا، آور هياون / زندكي ما مانند آتسگاه است كه آتس آن «هياو»

است]

ئهگه نهو ٲاور ٲاركا خراوهن

[آگه نو آور آركا خراون / اكر اين آتس وجود نداشته باشد آتسگاه خراب شده

است]

ساز بي نهغه چيش داروو بواچوو

[ساز بي نهغه چيش دارو بواچو / ساز بدون نهغه چه چيزي براي گفتن خواهد

داشت ؟]

زئيمان سازهن نهغهش هياوهن

[زئيمان سازن نهغهش هياون / زندكي ما همانند ساز است و نهغهي آن «هياو»

است]

«گوتارهیل دَلّ»

قسهیل وه دَلّ واریا

[«گوتارِیلِ دَلّ / گفتمان‌های دَلّ»]

[قسهیل و دَلّ واریا / حرف‌های در دَلّ فرو خورده شده]

«شاخه‌ها را از جدایی گر غم است

ریشه‌ها را دست در دست هم است»

هـ.ا.سایه

«رِیخَه»

[«رِیخَه»/«ریشه»]

چه‌مانی ک مسچوو گیان و سوخان

[چمانی ک مسچوو گیان و سُخان / گمان می‌کنم که جان و استخوان می‌سوزد]

مونه‌شان رِیخه‌مان چروه بوپران

[مونشان رِیخَه مان چروه بُرآن / می‌خواهند ریشه‌ی ما را از بُن ببرند]

چهم دژمهن وه سوارپومان مکهو سوو

[چم دژمن و سوارومان مکو سو / در چشم انداز دشمن فردای ما در نظر است]

چتهو داره‌یل سهوز ئیمه بوپوو

[چتو داریل سوز ئیمه بُرو / (که) چگونه درختان سبز ما را ببرد]

دیارهن پر ک رِیخه گیان دارهن

[دیارن پر ک رِیخَه گیان دارن / پر واضح است که ریشه جان درخت است]

چ ئوو میلکه، وه چلله فهلگ و بارهن

[چ او میلکه، و چله ولگ و بارن / از او ساقه شکل می گیرد و به شاخه برگ و بار است]

هیزره ریخه مان، ئارو میلکه

[هیزره ریخه مان، آرو میلکه / دیروز (گذشته) ریشه ی ماست، امروز همچون ساقه ماست]

سوامان چلله فهلگ، دسوا میوه

[سوامان چله ولگ، دسوا میوه / فردای ما شاخه و برگ ماست و فردای دگر (آینده) میوه است]

هیزره مان چ ئارومان ک مؤران

[هیزره مان چ آرومان ک مَران / پیوند دیروز و امروز ما را از هم می بُرند]

وه لا سوامان چ چلله سهوز ماچان!

[و لا سوامان چ چله سوز ماچان / برای فردای ما از شاخه ی سبز می گویند!]

ئهگه ریخه نییهن، میلکه درووهن

[آگه ریخه نیئن میلکه دروئن / اگر ریشه نباشد (نوید) ساقه دادن دروغ است]

هه نی چلله و فهلگ، میوه چووکووهن

[هنی چله و ولگ، میوه چو کوئن / دیگر شاخه و برگ و میوه کجا خواهد بود؟!]

ئهری داری ک ریخهش بوپیا وهو

[آری داری ک ریخش بُریا وو / آری، درختی که ریشه هایش بُریده شود]

سوازیس رهخت سهوزش کهنیا وهو

[سوازیس رَختِ سَوزِشِ کُنیا وَو / فردایِ زود هنگامش لباس سبز آن کنده شود]

چووئ هَشکهن داره‌یل سه‌وز مه‌رده

[چوئ هَشکَن دارِیلِ سَوزِ مَرَد / (همچون) چوب خشک هستند درختانِ سبزِ مرده]

خاسهن چوومان ک ئارگا گهرم که‌رده

[خاسَن چومان که آرگا گرم کَرَد / (چنان) چوبی بهتر است که با آن آتشگاه را

گرم کردن]

نه‌که‌و دژمه‌ن وه چوو هَشک تووتمان که‌و

[نَکو دژمَن وَ چو هَشک توَتِمان کَو / مبادا دشمن به چوب خشک فریب‌مان دهد]

ک ئوو چوووه چووئ تابوت‌مان وه‌و

[که او چوئ چوئ تابوتِمان وَو / که آن چوبِ چوبِ تابوت ما شود]

مه‌گه چینه مه‌موو بی پهی بلو چوور

[مَگه چینه مَمو بی بیِ بلو چور / مگر می‌شود دیوار بی پایه بالا رود]

چنه چینه دیاره‌ن ک نه‌لو چوور

[چَنه چینه دیارَن که نَلو چور / چنان دیواری پیداست که بالا نمی‌رود]

به‌یه ئه‌ی خه‌لقیِ خاس چه‌م واز که‌یمه‌ن

[بیهِ آی خَلقِ خاس چَم واز کیمَن / بیایید ای مردم خوب چشم باز کنیم]

به‌یه ئاهه‌نگ ریخه ساز که‌یمه‌ن

[بیهِ آهنگِ ریخه ساز کیمَن / بیایید آهنگ ریشه را ساز کنیم]

به‌یه پایه ئساله‌ت تا خراو نه‌ی

[بیهِ پایه اصالت تا خراو نی / بیایید تا پایه‌ی اصالت‌ها خراب نشده]

بهيه تا پيسسيا و بى حساو نهى

[بيه تا پيسيا و بى حساو نى / بياييد تا پوسيده و بى حساب نشده است]

چنه قايم وه فرهنگ و زوان وهو

[چنه قايم و فرهنگ و زوان وَو / چنان محکم به فرهنگ و زبان شود]

نهمروو تا ههنى، گيان دهر ئهمان وهو

[نَمرو تا هنى، گيان در امان وَو / تا ديگر نَميرد، جان در امان شود]

هوونى ناو ره گى ريخهم ئهگه ههن

[هوونى ناو رِگِ ريخَم اگه هِن / خونى در ميان رِگِ ريشه‌ى من اگر هست]

زوانهن ک تا ئيسه ريخه‌ييش مهن

[زوانن که تا ئيسه ريخه‌ييش مَن / زبان است که تا کنون ريشه هم مانده است]

وه ئى زوانه و هرا ههن ناز بينى

[وئى زوان ورا هِن ناز بينى / سزاوار است که با اين زبان فخر بفروشى]

ک دهينى ريخه خوئيش وه مل دينى

[که دَينِ ريخَه خوش و ملِ دينى / که دَينِ ريشه‌ى خود را بر گردن خود مى‌ديد]

زوانمان شوونيمان لريا وهى

[زوانمان شوونيمان لريا وى / زبان ما به همراه ما گردانده شد]

خهم و شادى وه شوونش واچيا وهى

[خَم و شادى و شوونش واچيا وى / غم و شادى به اين زبان گفته شد]

وه گر چووکوو ک تاريخ ههن زوان ههن

[وَگَر چو کو که تاریخ هَن زوان هَن / به هر جایی که نشانی از تاریخ هست زبان هم هست]

سهر تیلش چ خاس و بهد نیشانه‌ن

[سَر تیلش چ خاس و بَد نیشانَن / بر تازک زبان از خوب و بد نشان هست]

هیزره، په‌رییه، ئوولاته‌ریله

[هیزرَه، پَریه، اولاترِیلَ / دیروز، پیروز، آنسوترها]

ئارو و سوارو و ئیلاته‌ریله

[آرو و سوارو و ئیلاترِیلَ / امروز و فردا و این‌سوترها]

گَرشان په‌ی یه‌ک وه یه‌ک زوان به‌ن

[گَرشان پَی یَک و یَک زوان بَن / همه‌شان در کنار هم با یک زبان در پیوندند]

نمه‌وینی ک نه‌سله‌ریله جیا ه‌ن

[نِموینی که نَسَلِ جیا هَن / چنانکه) نمی‌توانی ببینی این نسل‌ها از هم جدا هستند]

ئى په‌یوه‌نه چ نه‌سل ئیمه نه‌یلوو

[ئی پَیوَنَ چ نَسَلِ ئیمه نَیلو / این پیوند از نسل ما نگسلد]

ک ئایلمان چ دایک و بو‌ه میللوو

[که آیلمان چ دایک و بو‌ه‌میلو / که فرزندمان از مادر و پدر جدا خواهند شد]

ئه‌گه ده‌سی هه‌ره‌س وه چله‌مانه‌ن

[آگه دَسِ هَرَس و چَلَه مَانَن / اگر دست به هَرَس شاخه‌هامان دراز می‌شود]

بزانه دیری تا ریخه‌شانه‌ن

[بزانه دیری تا ریخه شائن / بدان از آنروست که از ریشه‌ها دور شده‌اند]

چ وانه ریخه‌مان هه‌ی قسه وه‌سه‌ن

[چ وانه ریخه مان ئی قسه و سَن / از درس ریشه‌ها مان همین سخن بس است]

ک ریخه شوونی یه‌کتر ده‌س وه ده‌سه‌ن

[که ریخه شوونی یَکتر دَس و دَسَن / که ریشه با هم دست در دست است]

سه‌ر کووک پر چ دانگ بوو ساز فره‌ه‌نگ

[سَرِ کووک پر چ دانگ بو ساز فره‌نگ / (الهی) ساز فره‌نگ همواره کووک و پُر

صدا باشد]

وه ئی زوانه‌ش حامی بوانوو ئاهه‌نگ

[وئئ زوانه‌ش حامی بوانو آهنگ / و با این زبانه‌ش حامی آهنگ بخواند]

«گوتاره دورد»

[«گوتاره دورد»/«گفتمان دورد»]

ئهمان هه‌ی ئهمان، وه له‌و ئاما گیان

[امان هه‌ی امان، و لو اما گیان / امان هه‌ی امان، جان به لب آمد]

شه‌و و پوچ خه‌م ئامان و لوان

[شو و روچ خم امان و لوان / شب و روز (عمر ما) از غم آمده و رفته است]

هه‌ر چی هه‌نیم که‌رد جوایی نه‌یه‌ن

[هر چی هنم کرد جوایی نین / هر چه صدا زدم جوابی نبوده است]

هه‌ر چی مه‌نیم که‌رد خراویی مه‌نه‌ن

[هر چی منم کرد خراویی منن / هر چه جستجو کردم خرابی مانده است]

چنه خراویی ئولاش نادیار

[چنه خراویی ئولاش نادیار / آنچه‌ن خرابی که‌ آنسویش ناپیدا است]

چه‌م واز بکه‌یمه‌ن سه‌ره میه‌و وار

[چم واز بگیمن سر میا و وار / (اگر) چشم باز کنیم سرافکنده می‌شویم]

هه‌نی لولیمان خه‌م دل داروو

[هنی لولیمان خم دل دارو / دیگر لولی ما غم دل دارد]

چهنگ شادیمان حال خهم ماوروو

[چَنگِ شادیمان حالِ خَمِ ماورو / سازِ چَنگِ شادی ما حالِ غم می آورد]

قسه تهنیایی گوتاره دهردهن

[قسه تَنیایی گوتارَه دَرَدَن / صحبت تنهایی گفتگوی درد است]

نالَه هامدهردهیل دلش هوون کهردهن

[نالَه هامدَرَدیلِ دلش هوون کَرَدَن / ناله‌ی همدردان دل را خون کرده است]

دما قسه‌مان گرش «ئهی حهیفهن»

[دما قسه‌مان گَرِش «أی حَیْفَن» / پایان صحبت‌ها مان همه‌ش جمله‌ی «ای حیف» است]

وه چنه رویی باده‌یش بی کهیفهن

[وَ چَنه رویی باده‌یش بی کَیْفَن / به چنین روزی باده هم بی‌کیف است]

زهوق مهسی بوو باده وهره ههن

[ذَوَقِ مَسی بو باده وَ رَا هَن / (اگر) ذوق مستی باشد باده نوشی بجا و درخور خواهد بود]

شادی بوو شهوق چهپله داهاههن

[شادی بو شَوَقِ چَپَلَه داهاهَن / (اگر) شادی باشد شوق کف‌زدن خواهد بود]

چ مهرده شادی چهپله دونگ نموو

[چ مَرَدَه شادی چَپَلَه دُونگِ نَمو / از مرگ شادی (دیگر) صدای کف‌زدنی نخواهد بود]

ئیچا باده‌یی ناو تونگ نموو

[ئیچا بادَه‌یی ناو تُنگِ نمو / در اینجا بادَه‌یی در شیشه نمی‌شود]

قسه سه‌ره شوور هه‌نی کی وه‌ون

[قسه سَر شور هنی کی وَوَئَن / اگر سخن از سر پر شور شود (گویند) دیگر چه کسی می‌شود؟]

گه‌ره‌کم باچی ده‌ریا مرده‌ون

[گرِکم باچی دَریا مرَدَوَئَن / می‌خواهم بگویم دریا هم همچون مردآب شده است]

چه‌مه‌ن بی بولبول، بولبول به‌ن وه‌ دام

[چَمَن بی بُلبل، بَلبل بَن وَ دام / چمن بی‌بلبل شده است، بلبل به قفس اسیر شده است]

گول گیش گیلان چ بوش که‌ردم فام

[گُل گیش گیلان چ بوش کَرَدِم فام / گل گیسوانش افتاده است که این را از بویش فهمیدم]

جاده مه‌خانه یانه ریا وه‌ی

[جاده مِیخَانَه یَانَه ریا وَی / بر جای میخانه خانه‌ی ریا بنا شد]

ساقی لوا و زاهد په‌یدا وه‌ی

[ساقی لوا و زاهد پَیْدَا وَی / ساقی رفت و زاهد پیدا شد]

مه‌چید چراخان، یانه کا دی وه‌ی

[مَچَید چَرَاخَانَ، یَانَه کَا دِی وَی / مسجد چراغانی شد و در خانه‌ها کاه دود شد]

هر چی ویرم بی دیمی هه‌نی وه‌ی

[هَر چی وِیْرِم بی دِیْمِی هِنِی وَی / هر چه در فکر و تصور من بود به جلوهای دیگر نمایان شد]

ئفتاؤ رو و مانگ شهو حه رام

[اِفتاؤ رو و مانگِ شو حرام / آفتابِ روز و مهتابِ شب حرام]

وهی هه نی نییهن هیچ که مان بکام

[وى هنى نيشن هیچ که مان بکام / شد، دیگر هیچ کس مان بکام نیست]

وه چه م ئارو هه نی چیئش دیمه ن ؟

[و چه آرو هنى چش دیمن ؟ / دیگر چشم نسل امروز ما چه چشم اندازی دارد ؟]

ک ته نیا زه ردی سه وزه یله ش دیه ن

[که تنیا زردی سوزیلش دیه ن / که تنها زرد شدن سبزه ها را به چشم دیده است]

پیایی لوان نه چه م وه چه مه ن

[پیایی لوان نه چه م و چه م / مردانگی از بین رفته است و حیای «چشم در چشم»

وجود ندارد]

چ پییا ته نیا باد پت مه نه ن

[چ پییا تنیا باد پت منن / تنها ادعای مردانگی مانده است]

ئه گه هاوساده چ خه م مگه پروو

[آگه هاوساده چ خه م مگرو / اگر همسایه از غم می گرید]

له وئ خه ننه مان بهی نمروو !

[لوء خنه مان بی نمروو ! / چرا خنده از لب ما نمی میرد]

ئه گه خه ننایمان مپه رسیمه ن بهی ؟

[آگه خنایمان مپرسیمن بی ؟ / اگر کسی از ما شادی کند علت شادی او را جویا

می شویم]

نماچیمهن ک بهی گه پروا مکھی

[نماچیمَن که بی گرو آ مکی / (اما اگر کسی از ما گریه کند) نمی گوییم که چرا
گریه می کند]

شمه شادی تان چ خهم ئیمه

[شِمَه شادیتان چ خَم ئیمَه / شادی شما از غم ماست]

ئیمه خهم مان چ شادی شمه

[ئیمَه خَم مان چ شادی شِمَه / غم ما از شادی شماست]

***

واتشان باده خهمد مواروو

[واتشان باده خَمِد موارو / گفتند (که) باده غم تو را از بین می برد]

مهسی دهرمان دهرده یلد داروو

[مَسی دهرمانِ دَر دَیِلِد دارو / (جادوی) مستی درمانِ دردهای تو را در خود دارد]

مه‌ی و هوون دل شان ° وه شان ° مه‌هان

[مَی و هوونِ دل شان و شان مَهان / می و خونِ دل در همانندی شانه به شانه‌ی هم
می‌زنند]

وه په‌نگ و ریشان برا ممه‌نان

[وَرَنگ و ریشانِ برا مَمَنان / به رنگ و روی‌شان همچون برادر می‌مانند]

ئهری راس ماچان باده پر خاسهن

[آری راس ماچان باده پر خاسَن / آری راست می‌گویند باده بسیار خوب است]

وه دهرد ئیمه ساقی ئه‌شناسهن

[وَدردِ ئیمه ساقی اشناسن / ساقی به درد ما آشناست]

دهروونم پر ژان، دلْمَن حهیران

[درونم پر ژان، دلْمَن حَیران / درون من پُر از درد و دل من حیران است]

چهمانی بادهم نهکهونه دهرمان

[چمانی بادهم نَکونه دَرمان / گمان می‌کنم که باده درمانم نکند]

ساقییش زانوو پر بارهن دهردم

[ساقیش زانو پر بارن دردم / ساقی هم می‌داند که درد من سنگین است]

بادهیش دلْ هُوون چ رهنگ زهردم

[بادهیش دلْ هُوون چ رَنگِ زردم / باده هم از رنگ زرد من دل خون است]

دلْ پر هُوونم ساقی مهوینوو

[دل پر هُوونم ساقی مَوینو / ساقی وقتی دل پُر خون مرا می‌بیند]

جامهیل باده چ خهم مشکینوو

[جامیل باده چ خَم مشکینو / پیمانهای باده را از غم می‌شکند.]

چەپ گەردی گەردوون گەران گوشتمی

نەزان پەرەستی بۆ نان گوشتمی

مامۆستا هەژار²⁰

«دەرد نازانی»

[«درد نازانی»/«درد نادانی»]

نموو شیعر خەم وه شادی وانا

[نمو شعر خَم و شادی وانا / نمی‌شود شعر غم را با لحن شاد خواند]

خەم نامەمانەن نمووش نەنسنا

[خَم نامەمانن نمووش نسننا / غم‌نامه‌ی ماست نمی‌شود هم که آنرا ننوشت]

یانەم ڕمیا، خاکم لەوییا

[یانم رمیا، خاکم لوتیا / خانه‌ام خراب شد، خاکم لگدمال شد]

تا نازان سوار مالش پەممنا

[تا نازان سوار مالش رمنا / از آن زمان که سوار نادان در اینجا اسب دواند]

فامش نەگەرد ک فەرخەن هەشک و تەر

[فامش نکرد که فرخن هشک و تر / فهم نکرد که فرق است میان خشک و تر]

²⁰ «مامۆستا هەژار - عبدالرحمن شرفکندی»: دانشمند و پزوهشگر و شاعر بزرگ و نامدار کورد است و آثار فراوانی از او به جا مانده که از جمله فرهنگ واژگان کوردی «هه‌نبانه بۆربینه» را می‌توان نام برد.

ثاور نازان گرش سوچینا

[آور نازان گرش سوچینا / آتش نادان همه را سوزاند]

هر چیش چوور بهردهن بی پهی و پایه

[هر چیش چور بردن بی پی و پایه / هر چه بالا بُرد (بنا کرد) بی بنیان و پایه است]

درس کهریاش بایهد رمنّا

[درس گریاش باید رمنّا / ساخته‌ها و درست کرده‌های نادان را باید خراب کرد]

هر چی ک بواچوو راسهش نماچوو

[هر چی که بواچو راسش نماچو / هر چه را که بیان کند حقیقت آنرا نمی‌گوید]

کتهوئ نازان بایهد نهوانا

[کتو نازان باید نوانا / کتاب نادان را باید نخواند]

چتهو بتایمه خهه نهغمه کهیمهن

[چتو بتایمه خم نغمه کیمن / چگونه بتوانیم غم را نغمه سازیم]

سیمهیل تارش نازان درنا

[سیمیل تارش نازان درنا / (در حالیکه) سیم‌های تار را نادان از هم گسسته است]

تا نهوارزوو نهی چ دهرد بنالو

[تا نوارزوئی چ درد بنالو / تا نگذارد نی از درد بنالد]

نهیهیل ئیچاش گرش سوچینا

[نییل ئیچاش گرش سوچینا / همه‌ی نی‌های اینجا را سوزاند]

دایم زهرد دار دیمامان دیمهن

[دایم زردِ دار دیمامان دیمَن / مُدام زردی درختان به سوی ما جلوه می‌کند]

وه‌هار چ ئیچا چه‌مش پووشنا

[وه‌هار چ ئیچا چَمش پووشنا / (گویی) بهار از اینجا چشم پوشاند]

زانا باخه‌وان داره‌یله‌ش سه‌وزهن

[زانا باخوآن داریلش سوزَن / باغبان دانا درختانش سبز هستند]

نازان باخه‌وان باخه‌ش هَشکنا

[نازان باخوآن باخش هَشکنا / باغبانِ نادان باغ را خشکاند]

هه‌نی چه‌نی خه‌م ؟ قانی وه چه‌ن که‌م ؟

[هنی چنی خَم ؟ قانی وَ چن کَم ؟ / دیگر چقدر (تحمل) غم ؟ قانع به چند کمی و

نداری ؟]

پاتیل بی ئاش تا که‌ی گیردنا ؟

[پاتیل بی آش تا کی گیردنا ؟ / دیگ بی آش را تا کی قاشق گرداندن ؟]

سوا وه‌ر مه‌یه‌و ئارو گهرم نموو

[سوا وَر میآو آرو گرم نمو / (با وعده‌ی اینکه) فردا خورشید می‌آید امروز ما گرم

نمی‌شود]

ئارو ئارگا هه‌ن بایه‌د ورچینا

[آرو آرگا هَن باید ورچینا / امروز آتشگاه نیاز است که باید چیده شود]

خاکم ره‌نجووره‌ن، زامش ناسووره‌ن

[خاڪم رنجورن، زامش ناسورن / خاك من رنجور و دردمند است، زخم او ناسور است]

درد نازانی ئووش بهد پاشنا

[درد نازانی اوش بد پاشنا / او از درد نادانی از هم پاشیده شده است]

نازانهن سوار، زانا باورهش وار

[نازانن سوار، زانا باورش وار / نادان سوار است، ای دانا او را پایین بیاور]

ههنی سهورمان ئاوش پیسنا

[هنی سورمان آوش پیسنا / دیگر از صبر و تحمل ما آب به گند آمد.]

ئابان ۱۳۸۴ / آبان ۱۳۸۴

«عرفان»

[«عرفان»/«عرفان»]

شوله ئاورم چ ئارگا زهردوشت

[شوله آورم چ آرگا زردُشت / شعله‌ی آتش من از آتشگاه زرتشت است]

ئاو ژین خزر گیانی منش شوشت

[آوئ ژین خضر گیان منش سُشت / آبِ زندگی خضر جانِ مرا شست و شو داده است]

باده خه‌بیامی منش هوش ئه‌ورد

[باده‌ خِیامی منش هوش آورد / باده‌ی خِیامی مرا به هوش آورده است]

شور مه‌وله‌وی خه‌م منش کوشت

[شورِ مَوَلوی خَم منش کُشت / شورِ مولوی غم مرا کُشته است]

رند حافظم گر یه‌کی دینی

[رندِ حافظم گر یکی دینی / رندِ حافظِ من همه را یکی می‌دید]

خزر و مه‌وله‌وی، خه‌بیام و زهردوشت

[خضر و مَوَلوی، خِیام و زردُشت / خضر و مولوی، خِیام و زرتشت]

رهنگ بئرهنگئ عرفانم ك دئ

[رنگِ بئرنگئ عرفانم كه دئ / رنگِ بئرنگئ عرفان را كه دئدم]

قهشهنگئ رهنگش چ چه م شوشٲ

[فشنگئ رنگش چ چه م شُشٲ / زببببئ رنگها را از چشم من شست.]

ٲازه ر ٲ٣ٲٲ / آذر ٲ٣ٲٲ

«وه‌سیه‌ئی کوردانه»

[«وَصییتی کوردانه»/«وَصییتی گردانه»]

بواچه پو مه‌رده‌م شادی که‌رانه

[بواچه رو مَرْدَم شادی کَرَّانَه / بگو روز مردن من شادی کنند]

تار و دهف باوران کوردی ژه‌نانه

[تار و دهف باوران کُردی ژَنانَه / تار و دهف بیاورند و کُردی بنوازند]

شیر و مه‌قام کوردی بوانان

[شعر و مَقام کُردی بوانان / شعر و مقام کُردی بخوانند]

دوعا و فاتمه کوردی باچانه

[دُعَا و فاتم کُردی باچانه / دعا و فاتحه‌ی مرا به کُردی بگویند]

وه کووک کوردی سازم خاس وانی

[و کووک کُردی سازم خاس وانی / با کووک کُردی ساز من (همیشه) خوب می‌خواند]

شیره‌که‌م گیری کوردی ویانه

[شعر کم گیری کُردی ویانَه / شعر من (همیشه) بهانه های کُردی می‌گرفت]

وه كوردی خه‌ننایم، كوردی گه‌پوام كه‌رد

[وَ كُردی خَنَایم، كُردی گُروآم كُرد / به كُردی خندیدم و به كُردی گریه كردم]

وه هاوده‌ردیم مه‌ی كوردی بزانه

[وَ هاوَدَرَدیم مَی كُردی بَزانه / (اگر) به همدردی من می‌آیی باید كُردی بدانی]

ژین و زننه‌م كورد، كوردیش ممری

[ژین و زَنَهَم كُرد، كُردیش مِمِری / زندگی و زنده بودن من به كُردی‌ست، به كُردی

هم می‌میرم]

پو مه‌رده وه‌ینه كوردیم به‌رانه

[رُو مَرَدَه وَیَنَه كُردیم بَرَانَه / در روز مرگم مرا به آیین كُردی تشییع کنند]

پی وه كوردیستان قیبله‌م بزنانان

[رِی وَ كُردستان قِیْلَهَم بَزَانان / قبله‌ی مرا رو به سوی كُردستان بدانند]

وه په‌خت كوردیم كه‌فه‌ن كه‌رانه

[وَ رَختِ كُردیم كَفَن كَرَانَه / با لباس كُردی مرا كفن کنند.]

شاهزهر ۱۳۸۸ / آذر ۱۳۸۸

«وهشهَن»

[«وَشَن»/«باران»]

چ ئهور سیاو^و وهشهَن ههن دل تهنگ

[چ آور سیاو وَشَن هَن دل تَنگ / باران از ابر سیاه دل تنگ است]

مباروو سهر خاک و دهريا، سهنگ

[مبارو سَرِ خَاک و دریا، سَنگ / می بارد بر سَرِ خَاک و دریا، سَنگ]

سهوزه تازه و هشکه سهوز مکهو

[سَوَزَه تازَه و هِشکَه سَوَزِ مِکُو / سبزه را تازه می کند و خُشکَه را سبز می کند]

وهشهَن مونهش ک گر چی بوو قهشهنگ

[وَشَن مَوْنَش که گر چی بو قَشَنگ / باران می خواهد که همه چیز زیبا باشد]

وه دل سیاو^و بهن نممه نوو

[وَ دَلِ سِیَاوِ بَنِ نِمَمَنُو / (باران) به دل سیاه بند نمی ماند]

ئهگه وه دل گر که ده هوو چهنگ

[آگَه وَ دَلِ گِر که دَهو چَنگ / حتی اگر به دل همه کس چنگ زند.]

«کتھوئ پیر»

[«کتھوئ پیر»/«کتاب پیر»]

ژین نامہ عاشق کتھوئ پیرہن

[ژین نامہ عاشق کتھوئ پیرن / زندگی نامہ عاشق همچون کتاب پیر است]

ٹارو تا سوا نہوانیش دیرہن

[آرو تا سوا نوانیش دیرن / امروز تا فردا نخوانی اش دیر شدہ است]

بانہ تا قسہ عاشقیت واناو

[بانہ تا قسہ عاشقیت واناو / بخوان تا داستان عاشقی را خواندہ باشی]

حق نییہن ٹہگہ عشق وہ زہنجیرہن

[حق نیئن آگہ عشق و زنجیرن / حق نیست اگر عشق بہ زنجیر شدہ باشد]

ٹازادی عاشق ٹہورپا عشقہن

[آزادی عاشق اوریا عشقن / آزادی عاشق آوردہ و ارمغان عشق است]

وہ تاوان عشق عاشق ٹہسیرہن

[و تاوان عشق عاشق اسیرن / (و) بہ تاوان عشق عاشق اسیر است]

ٹووچا ک عشقہن پہروای چپشہن؟

[اوجا که عشقن پروای چشن ؟ / آنجا که عشق هست پروای چه چیزی می‌تواند باشد]

پشتی عشقهن ک عاشق ده‌لیره‌ن

[پشتی عشقن که عاشق دلیرن / به پشتوانه‌ی عشق است که عاشق دلیر است]

عاشق زنه‌ی عشق، عشق ژین عاشق

[عاشق زنه‌ی عشق، عشق ژین عاشق / عاشق زنده از عشق است و عشق زندگی عاشق است]

عاشق وه عشق بهن° چو نایل° وه شیرهن

[عاشق و عشق بن چو آیل و شیرن / عاشق به عشق وابسته است چنانکه کودک به شیر.]

وه گهوره ییل و وهرینه ییل مان ک دهره هوقییهت نیمه شان داشت و وه نایله ییل مان ک نماززان په رجه م
هوقییهت کوردی مان وار بیاو
و گوزیل و ورینه ییل مان که درد هوقییهت نیمه شان داشت و و آلییل مان که نماززان پرچم هوقییهت کوردی مان وار بیاو

«هوقییهت»

[«هوقییهت»/«هوقییهت»]

تا نیچا به ییه و کوردی زنده بوو

[تا نیچا بیاو کوردی زنده بو / تا به اینجا بیاید که کوردی زنده باشد]

نایلمان کوردی باچوو بزنده وو

[آیلمان کوردی باچو بزنده وو / فرزندمان کوردی بگوید و بشنود]

چ دیره ییل دیر دلی سوچیان

[چ دیریل دیر دلی سوچیان / از روزگاران دور دلی سوخته است]

سوار په ممیان، یانه رمیان

[سوار رمیان، یانه رمیان / سوار تاخته است، خانه ها ویران شده است]

هیزره وه چه م ئارومان نه ییه و

[هیزره و چه م آرومان نیو / اگر دیروز به چشم امروز ما نیاید]

سوا ئارومان چر پا مهیهو

[سُوا آرومان چِرِ پا مَیو / در فردا امروز ما به زیر پا می‌آید]

رهختی ک وهره قهر سوا بوو

[رَخْتی که وَرَا وَرِ سوا بو / لباسی که براننده‌ی تن فردای ما باشد]

هیزره ئاروش^۰ تار و پود با بوو

[هِیزرَه آروش تار و پود با بو / باید تار و پودش از دیروز و امروز ما باشد]

چ زهین زانا تاری سوو مه‌موو

[چ زَین زانا تاری سوو مَمو / از ذهن آگاه تاریکی روشن می‌شود]

شهو ئه‌گه رو نهو بی مانگیش نموو

[شَو آگه رو نَو بی مانگِیش نَمو / شب اگر روز نشود (دست کم) بی‌مهتاب هم نمی‌شود]

چ هیژا تاریخ چه‌م نه‌واسیمه‌ن

[چ هیژا تاریخ چَم نَواسِیْمَن / از ارزش تاریخ چشم نبندیم]

چ وهرینه‌مان کته‌و بو‌انیمه‌ن

[چ وَرِیْنَه‌مان کَتَو بو‌انِیْمَن / از گذشته‌هامان کتاب بخوانیم]

شیرین^۰ زوان کوردی‌مان مه‌نه‌ن

[شیرین زوانِ کُردی‌مان مَنَن / زبان شیرین کُردی ما بجای مانده است]

وه قهن کوردی قسه باچیمه‌ن

[قَسَه وَقَن کُردی باچِیْمَن / با شیرینی زبان کُردی سخن بگوییم]

تا چ هوئییهت دهم واز کهیمهن

[تا چ هوئیت دم واز کیمَن / تا از هویت دم زنیم]

ههنئ و مهنئ کوردی بکهیمهن

[ههنه و مهنه کُردی بکیمَن / در جستجوی ریشه‌ی کُردی باشیم]

نهو دیاریمان نادپاری وهو

[نو دیاریمان نادپاری وو / مبادا که پیدایی‌های ما ناپیدا شود]

بی ریخهیی‌مان دهردی کاری وهو

[بی ریخهیی‌مان درد کاری وو / درد بی‌ریشه‌یی بر ما کارگر شود]

هر چی تازه وهو جام و پهیماننه

[هر چی تازه وو جام و پیماننه / هر چه جام و پیماننه تازه و نو شود]

مهسیش ههنئ ههن شراب کانه

[مسیش هنی ههن شراب کانه / (اما) مستی شراب کهنه چیز دیگرست]

شراب کانه نهسل کوردیمان

[شراب کانه اصل کُردی مان / شراب کهنه‌ی اصل کُردی ما]

زوانهن مهنهن ئی گرهو زه‌مان

[زوانن منن ئی گرو زمان / زبان است که پس از گذشت این همه سال مانده است]

موترب وه بهزم شوور کوردانه

[مطرب و بزم شور کُردانه / ای مطرب در بزم پُر شور و کُردانه]

شیر مه‌لیکی بکه تهرانه

[شعرِ مَلکی بَکّه تَرانَه / سروده‌های به گویش عبدالملکی را ترانه کن]

حامی تا ئوسه زوانش کوردن

[حامی تا اوسه زوانش کُردَن / حامی تا آن زمان که زبانش کُردی‌ست]

ماچوو، مژنه‌وو، ئه‌گه نه‌و مه‌ردن

[ماچو، مژنو، اگه نو مَرَدَن / می‌گوید و می‌شنود اگر چنین نباشد مرده است.]

«سوگرهیل دل»

شعرهیل چ شور ووشکیا

به یانی چ چهن گه وره :
ماموستا شارام نازری
ماموستا کیووس گوران
ماموستا جلیل شهناز
ماموستا مه‌مه‌مه‌د رزا لوتفی

[«سوگریل دل» / «روشنایی بخشان دل»]

[شعریل چ شور ووشکیا / شعرهایی شکفته از شور]

بیانی از چند بزرگ :
استاد شهرام ناظری
استاد کیوس گوران
استاد جلیل شهناز
استاد محمدرضا لطفی

وه دوردانه هونه‌ر و موسیقی‌گورد : ماموستا «شارام نازری» :
وُردانه هنر و موسیقی‌گورد : ماموستا «شهرام ناظری»

«نه‌وری پر وه‌شن»

[«أوری پر وشن»/«ابر پر باران»]

دل شیکیا وه‌ری مانه بییه‌ن واناد:

[دل شکیا وِر مائه بیین واناد: / دل شکسته‌ی خورشیدی خسته بوده است که خواندی:]

«خوور ئاوا»^{۲۱}

[«خور آوا»/ آهنگ «خور آوا» را که به معنای غروب خورشید است]

خه‌م دیری له‌یلی بی

[خَم دیری لیلی بی / غم دوری لیلی بود]

«مه‌جنونی»^{۲۲} و

[«مجنونی» و / مقام «مجنونی» و]

«مه‌جنون په‌ژار»^{۲۳}د

[«مجنون په‌ژار»د/ «مجنون په‌ژار» تو]

ئاور داخ دل مه‌جنون.

[آور داخ دل مجنون. / آتش داغ دل مجنون.]

²¹ به معنای غروب خورشید نام آهنگی از آلبوم «آواز اساطیر» استاد شهرام ناظری است.²² نام مقامی از مقامهای تنبور است که در آلبوم «آواز اساطیر» خوانده شده است.²³ نام مقامی از مقامهای تنبور است که در آلبوم «آواز اساطیر» خوانده شده است.

چ گیاند «پروسه‌م»^{۲۴} ت وانا

[چ گیاند «روسَم» ت وانا / تو از جان «رستم» را فراخواندی]

وه پروسه‌م تا بره‌سوو

[وَرَوسَم تا بَرَسوو / تا به رستم برسد]

په‌یک و په‌یغامد

[پَیک و پَیغامد / پیک و پیغامت]

ک نه‌سوونه

[که نَسوونَه / که نخواهد]

وریزوونه

[وریزونَه / برخیزد]

به‌یه‌و، به‌رکه‌و

[بیآو، بَرکو / بیاید، بَدَر بَرَد]

چ ده‌س دیف پرفن

[چ دَس دیو پَر فَن / از دست دیو پُر حيله]

گیان ئیراند.

[گیان ایراند. / جان ایران تو را .]

◇

جیا وهینه ئه‌گه «پراو»^{۲۵} چ «بیستون»^{۲۶}

[جیا وینه آگه «پراو» چ «بیستون» / جدا شد اگر «پراو» از «بیستون»]

²⁴ «پروسه‌م-روسَم»: به معنای رستم نام آهنگی از آلبوم «آواز اساطیر» استاد شهرام ناظری است.

²⁵ نام کوهی از رشته کوههای زاگرس است که مشرف بر بیستون است و از عمیق‌ترین غارهای یخی جهان در آن قرار دارد.

²⁶ نام شهری تاریخی و کهن در استان کرمانشاه است که کتیبه‌ی داریوش بزرگ و فرهادتراش و مجسمه‌ی هرکول در این شهر قرار دارد.

دلّش وهی هوون

[دلّش وی هوون / (و) دل او خون شد]

هه‌نی بواچ‌هش

[هنی بواچش / دیگر بگو او را]

خه‌مش سه‌ر وهی

[خَمَش سَر وی / که غمش بسر آمد]

وه ئاواز پر نازد

[وَ آوازِ پَرِ نازد / با آواز پُر نازت]

ته‌واید

[تواید / توانستی]

«ئاویدەر»²⁷ و «شاهوو»²⁸ و «دالاهوو»²⁹

[«آویدر» و «شاهو» و «دالاهو» / «آبیدر» و «شاهو» و «دالاهو»]

«مه‌ریوان»³⁰ تا وه «هه‌ورامان»³¹

[«مريوان» تا وَ «هورامان» / «مريوان» تا به «هورامان»]

«هیلاو»³² ، «ریژاو»³³

[«هیلاو»، «ریژاو» / «هیلاو»، «ریژاو»]

نه ته‌نیا «بیسیتون»، «پراو»

²⁷ نام کوه زیبای مشرف بر شهر سنندج است .

²⁸ نام کوه زیبای مشرف بر پاهه است .

²⁹ نام رشته کوههای زیبا و نامور در بخش باختری کرمانشاه است .

³⁰ نام شهری در استان کردستان و در باختر سنندج است .

³¹ نام منطقه گسترده‌ای است که در بخشی از کردستان و کرمانشاه و کردستان عراق قرار گرفته است .

³² نام کوه و آبشاری مشرف بر روستای دشه از توابع بخش مرکزی شهرستان پاهه است .

[نه تَیا «بِستون»، «پَر آو» / نه تنها «بِستون» و «پَر آو»]

گَرِیشان شوونئِ یه کتر

[گَرِشان شونِ یَکتر / همه‌ی آن‌ها را با هم]

چو برا کهینه.

[چو برا کینه. / همچون برادر کنی.]

◇

ت ژان عاشقیت کیشان

[ت ژان عاشقیت کیشان / تو دردِ عاشقی کشیده‌ای]

چنه واناد «گول نیشان»^{۳۴}

[چنه واناد «گل نیشان» / (که) چنین خواندی «گل نیشان» را]

چ سوز عشق کوردانه د

[چ سوز عشق کُرداند / از سوز عشق کُردانهات]

چو ئه‌ورئ پِر وه‌شه‌ن «واران و وارانه»^{۳۵} د

[چو آور پِر وشن «واران و وارانه» د / همچون ابری پُر باران است آواز «واران و

وارانه»ی تو]

فره شادی به‌شه‌ن «سنجان و سنجانه»^{۳۶} د

[فره شادی بَشَن «سنجان و سنجانه» د / بسیار شادی بخش است آواز «سنجان و

سنجانه»ی تو]

چو سه‌ر «چوپیی کیش»^{۳۷} هن «لرزان و لرزانه»^{۳۸} د.

³⁴ نام آهنگی کُردی است که استاد ناظری به همراه گروه بزرگ کامکارها اجرا نموده‌اند.

³⁵ نام آهنگی کُردی است که استاد ناظری به همراه گروه بزرگ کامکارها اجرا نموده‌اند.

³⁶ نام آهنگی کُردی است که استاد ناظری به همراه گروه بزرگ کامکارها اجرا نموده‌اند.

[چو سَر چوپی کیشَن «لِرزان و لِرزان»د. / همچون «سَر چوپی کَش» است «لِرزان و لِرزان»ی تو]

چ «شوور دهرد»^{۳۹}

[چ «شورِ دَرَد» / از آوازِ «شورِ دَرَد»]

چ جووش «هامسه‌ران شوورهن»^{۴۰}

[چ جوشِ «هامسَران شورَن» / از جوشِ آوازِ «همسَران شورَن»]

چ مه‌سی «یاوه‌ران مه‌سم»^{۴۱}

[چ مَسی «یاوَران مَسِم» / از مستیِ آوازِ «یاوران مَسِم»]

چ شوله ئاور عشقی

[چ شوکَه آوَرِ عشقی / از شعله‌ی آتَشِ عشقی]

ک به‌رشیبیه‌ن چ پووس و

[که بَرشِیِن چ پوس و / که بیرون زده از پوست (ظاهر) تو و]

سوچِپِنانش مه‌غز سوخاند

[سوچِنانش مَغزِ سُخاند / سوزانده مغز استخوانت را]

دیاره‌ن دهرد و دهرماند.

[دیارَن دَرَد و دَرماند. / پیداست درد و درمان تو چیست.]

وه ههر شبیعر پری بواجیت

[وَ هَر شَعْرِ پَری بواجیت / اگر تو را با هر شعر بلند و پر محتوایی بیان کنم]

³⁷ به رقص کُردی «چوپی» گفته می‌شود و به کسی که با دستمال در دست به نوعی حرکات گروه رقص کُردی را رهبری می‌کند «سرچوپی کَش» گویند .

³⁸ نام آهنگی کُردی است که استاد ناظری به همراه گروه بزرگ کامکارها اجرا نموده‌اند .

³⁹ نام آهنگی کُردی است که در آلبوم «آواز اساطیر» خوانده شده است .

⁴⁰ نام آهنگی کُردی است که در آلبوم جاودانه‌ی «صدای سخن عشق» به اجرا درآمده است .

⁴¹ نام آهنگی کُردی است که در آلبوم «حیرانی» خوانده شده است .

هه‌مه‌ی سینه پره‌ن قسه‌م

[هَمَی سینه پَرَن قِسَم / باز هم سخنان من در بیان تو سینه‌ای پُر دارد]

بارزه پووته و پاس بواجی

[بارزَه روته و راس بواجی / بگذار روشن و بی‌پیرایه بگویم]

گه‌ره‌کم گر بزنانه

[گرَکِم گر بزنانَه / می‌خواهم همه بدانند]

گرش شه‌وقه‌ن وه گیانم تا

[گرَش شوقَن وَ گیانم تا / سراسر جان من از شوق لبریز می‌شود تا]

موانو دانگ «شارام» م.

[موانو دانگ «شارام» م. / صدای شهرام (استاد شهرام ناظری) می‌خواند .]

وه‌هه‌من ۱۳۹۰ / بهمن ۱۳۹۰

وه‌ه‌وره‌یی ماموستا «کیوس گوران»^{۴۲}، شاعیره‌که‌یی ک خوش‌گر بی‌ش ده‌رده‌ن و دیش لا‌گر ده‌رمان
وَ‌گورَیی ماموستا «کیوس گوران»، شاعر‌که‌یی که خوش‌گر بی‌ش دَرَدَن و دیش لا‌گر دَرمان

«شاعیر سه‌وز»

[«شاعرِ سَوز» / «شاعرِ سبز»]

چ شوله عشق سه‌د ئارگا ئاوره‌ن «گوران»

[چ شوله عشق صد آرگا آورَن «گوران» / «گوران» همچون صد آتشگاه آتش از

شعله‌ی عشق است]

چ باده می‌ر سه‌بوو شی‌عره‌ش پره‌ن «گوران»

⁴² کیوس گوران شاعر بزرگ تبری‌ست، سروده‌های او آینه‌ای تمام‌نمای از فرهنگ فولکلور تبری می‌تواند به شمار آید، عاشقانه از فراق پرستوها می‌ماید، داغدار مرگ چنار و چمن است و متعهدانه سینه چاک سبز بهار که باغ امیدش حتی به حکم ناگزیر طبیعت هم جفای خزانی را بر نمی‌تابد .

[چ باده میر سبو شعرش پرن «گوران» / سبوی شعر «گوران» از باده‌ی مهر پُر است]

نییه‌ن ته‌مبوور ئه‌گه گورانی هه‌ن شیرعه‌ش

[نیین تمبور آگه گورانی هَن شعرش / اگر تنبور نیست شعر او گورانی‌ست]

وه حال دل چ شه‌یدایی پره‌ن «گوران»

[وَ حال دل چ شیدایی پرن «گوران» / «گوران» به حال دل از شیدایی پُر است]

چه‌نی سه‌وزهن وه شیرعه‌ش دار، چه‌مانی ک

[چنی سوزن و شعرش دار، چمانی که / در شعر او درخت چقدر سبز است، گمان

می‌کنم که]

وه‌هار دایم وه باخه‌ش دایره‌ن «گوران»

[وَ هار دایم وَ باخش دایرن «گوران» / در باغ «گوران» همیشه بهار است]

په‌یایپه‌ی سه‌وز مه‌موو زه‌رد خه‌م شیرعه‌ش

[پیایی سوز ممو زرد خَم شعرش / مدام سبز می‌شود (تازه می‌شود) زردی غم شعر او]

گرش زه‌رد وه‌هار وه‌ی وه چره‌ن «گوران»

[گرش زرد و هار وی و چرن «گوران» / همه‌ی زردی «گوران» آنست که بهار

پایمال شده است]

چنه شیرعی نموو چ ژین جیا زاناش

[چنه شعری نموو چ ژین جیا زاناش / چنین شعری را نمی‌شود از زندگی جدا دانست]

چ سینه ژین ماچوو شیر شاعیره‌ن «گوران»

[چ سینه ژین ماچو شعر شاعرَن «گوران» / «گوران» شاعری‌ست که از درون سینه‌ی

زندگی شعر می‌گوید.]

وه داخ ماموسنايل گوره تار : «جليل شهناز»^{۴۳} و «محمد رضا لطفى»^{۴۴}
 و داخ ماموسنايل گوره تار : «جليل شهناز» و «محمد رضا لطفى»

«داخ تار»

[«داخ تار»/«داغ تار»]

په رده وه په رده ده رده ن دل تار

[پرده و پرده دردن دل تار / پرده به پرده در دل تار درد است]

زه خمه ش چ دهس «لطفى» گيلا وار

[زخمه ش چ دس لطفى گيلا وار / که زخمه اش از دست «محمد رضا لطفى» افتاد]

«لطفى» لوا و تاريش ته نيا وهى

[لطفى لوا و تاريش تيا وى / «محمد رضا لطفى» رفت و تار هم تنها شد]

تارئ ک داخ «شهناز» ش که م نهى

[تارى که داخ شهناز ش کم نى / تارى که داغ جليل شهناز برایش کم نبود]

«شهناز» لوا و ناز تار لوا

[«شهناز» لوا و ناز تار لوا / «جليل شهناز» رفت و ناز تار هم رفت]

وه فادارى تار بئ «لطفى» کوا ؟

[وفادارى تار بئ لطفى کوا ؟ / بدون «محمد رضا لطفى» وفادارى تار کجاست ؟]

وه ناز «شهناز» تار ک دل بهرى

⁴³ استاد جليل شهناز از بزرگان موسيقى و برجسته ترين نوازنده ي تار به شمار مي آيد .

⁴⁴ استاد محمد رضا لطفى از بزرگان موسيقى به شمار مي آيند که هم در نوازندگى تار و هم در آهنگسازى داراى سبک و شيوه اى يگانه بوده اند .

[وَ نازِ «شهناز» تار که دل بَری / تار به نازِ زخمه‌های استاد «جلیل شهناز» که دل
می‌بُرد]

وه لوتف «لوتفی» ش دل‌داری که‌ری

[وَ لطفِ «لطفی» دل‌داری می‌کرد / با لطف زخمه‌های استاد «لطفی» اش دل‌داری
می‌کرد]

ئیسه تاری ک «لوتفی» نیاروو

[ئیسَه تاری که «لطفی» نیارو / اکنون تاری که «محمد رضا لطفی» را با خود ندارد]

هه‌نی ئه‌ژنه‌وته‌ش که‌ی لوتفی داروو

[هَنی اَز نو تَش کِی لطفی دارو / دیگر شنیدنش کِی لطفی دارد]

ئه‌گه داخشان وه دل تار هه‌ن

[اَگه داخ‌شان وَ دل تار هَـن / اگر داغِ آن‌ها به دل تار است]

لوتف و نازشان وه دانگ تار مه‌ن

[ناز و لطف‌شان وَ دانگِ تار مَن / (ولی) لطف و ناز نواختن‌شان در صدای تار ماند.]